ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

УРЯАД ҮНЭН

Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

(10162) | 1963 оной апрелиин 28, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Коммунис ажалай коллективүүд болон ударнигуудта, үйлэдбэриин түрүүшүүл болон шэнэ юумэ үүсхэгшэдтэ алдар соло!

(1963 оной Майн 1-дэ зорюулжа КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан уряануудһаа)

Промышленность болон барилгын бүхы арга боломжонуудые коммунизмын хэрэгтэ зорюулха!

(1963 оной апрелиин 24-дэ РСФСР-эй промышленностиин ба барилгын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ)*

...ртиин Централь-
...мэ хүтэлбэри-
...н заһаруулха,
хойрог нобшо
...һаа хуушанайн-
...сахые хүсэдэг-
...лто үгэхэ зэр-
байха юм.
...дай мэдэлдэ
предприятинуу-
...ю мэдэлдэ аба-
...ал гүрэнэй ко-
...арим түрүүлэг-
...ги тухай барим-
...үблөөн дээрэ
...йна.

...ушан үбшэн бо-
...эр тайлбарилаг-
...зарим гүрэнэй
...рдын министр-
...йн министрнүүд
...эр бэрхэ һайн-
...үүд тааруугүй
...мдаа гаргажа-
...йна бшуу. Шэ-
...шье урда тээнь
министерствэ-
...н байна. Бүхы
...азарһаа хүтэл-
...эрмэлзэлгэ ха-
...ахые һалбари-
...стерствэнүүдэй
...айһан үе са-
...оно гээшэ. Эр-
...өө, конструк-
...одолой түлөө
...адна, предприя-
...бэрилхые орол-
...й комитедүү-
...тэлбэрилэгшэд
...өө бидэниие
...татана гээшэ.
...й юумын за-
...олохогүй» гэ-
...тков хэлэһэн
Промышленно-
...жээнэй мүнөө
...айһан эрхэ бай-
...ойнгоо уужам
...агууд дээрэхи
Москваһаа хү-
...рагүй болоол.
...жэ болохогүй
...истрнүүд, ойл-

...эдүүдэй түрүү-
...тедүүдэй зо-
...и тодоор тодор-
...льна Комите-
правительствын
...ые дүүргэгты!
...хын тулада шэ-
...бөрнуудые бү-
...дань, техноло-
...лэ хэрэг шал-
...д тэдэниие
үргэнөөр хэ-
...а зарим пред-
...үрэнэй комите-
үгэхэдэ таа-
...оно гээшэ ха.
предприятинууд
мэдэлдэ бай-

...да тусгаар ан-
...аар. Партий-
...удые промыш-
...өөгэй болго-
ушар тэдэнэр
...огүй байха гэ-
...эшэ гэжэ һай-
...эрэгтэй. Про-
хүдөөгэйшье
...ацинууд тон
...арисаатайгаар
Партиин та-
зорилгонууд,
...нуудай эконо-
талаар, про-
болон хүдөө
...өөхэ талаар
...нууд тэдэниие

...остиин, транс-
барилгануудай
...изацинуудай
...угларaад бай-
...н дээрэ энээн
...лангаяа таа-
...дөө ажахые
...а бүгэдэ ара-
...е шиидхэлгэ-
...ртийна орга-
хүдэлмэришэ-
...ективүүдтэй,
...зацинуудтай,
...нуудтай, науч-
на болон соёл культурын эмхи зургаануудтай городууд болон промышленна центрнүүд хододоо туһалдаг байгаа, мүнөө бүри ехэ хэмжээтэйгээр туһалха ёһотой. Хүдөө ажахы — коммунис байгуулалтын ударна фронт гэжэ мартажа болохогүй.

Нүхэд! ноябриин Пленумэй документнүүдэй толилогдоод байхада, Советскэ Союз экономическа бэрхэшээлдэ ороод байна гэжэ баруун оронуудай зарим холо харадаггүй хүнүүд шашалдадаг һэн. Шэнэдхэлгэнүүдые хэжэ, эдэ бэрхэшээлнүүдһээ гарахые большевигүүд оролдоно гэжэ тэдэнэр хэлэдэг байгаа. Буржуазна хэблэл манай бэрхэшээлнүүд тухай хэдэн дахин хэлэдэг, экономическа доройтолгодо орохонь гэжэ хэдэн дахин таамагшалдаг байгаа гээшэб даа! Зүгөөр эдэ шашалдаашадые буруу һүргэдэг манай ажахын гайхамшагта үрэ дүнгүүд бүгэдэндэ мэдээжэ. **(Альга ташалга).**

Партиин дабшан ябадаг ленинскэ хараа шэглэл илалтануудые удаа дараалуулан туйлажал байха арга манай орондо олгоно. Советскэ Союзай арадай ажахы мүнөө ехээр хүгжэн дэбжэжэ байна. Долоон жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэлгэ энээн тухай гэршэлжэ үгэнэ.

Долоон жэлэй түрүүшын табан жэлдэ манай ороной промышленна продукци түсэбэй ёһоор 39 процентээр нэмэхын орондо 45 процентээр нэмээ. Түсэбһөө гадуур 28 миллиард түхэригэй продукци бүтээн гаргагдаа. Россин Федерацида үйлэдбэри түсэбэй ёһоор 37 процентээр нэмэхэ байһан аад, 43 процентээр нэмээ. Россин Федерацида, бүхы орон доторшье промышленна үйлэдбэри дүрбэн жэлэй турша соо хараалагдаһанда орходоо һураггүй түргэнөөр дээшэлээ. Шэрэм, булад хайлуулха, хара металлай прокат, нефть, хүдөө ажахын машина, металл отолдог станок, прибор болон автоматизациин хэрэгсэлнүүдые гаргалгаар, арадай хэрэглэлэй олон эд бараа бүтээлгээр даалгабаринууд ехээр үлүүлэгдээ.

Бүхы орон дотор, мүн Россин Федерацида энэ жэлэй нэгэдэхи кварталай түсэб 103 процент дүүргэгдээ. Орон дотор, мүн Россин Федерацида промышленна продукциин хэмжээн нёдондо жэлэй тус үетэй сасуулбал 8,2 процентээр дээшэлээ.

Долоон жэлэй эхилһэнһээ хойшонхи үе соо промышленностиин хүгжэлтын амжалтанууд ямар бэ гэхэдэ, гаргагдадаг продукциин хэмжээнэй түргэнөөр нэмэхэһээ гадна, харин үйлэдбэриин хүгжэлтэдэ шанарай талаар ехэ хубилалтанууд болоо.

Советскэ Союзай экономикые, хамагай түрүүндэ хүндэ промышленностиие хүгжөөлгэдэ туйлагдаһан амжалтанууд арадай хэрэглэлэй эд бараа улам бүри ехээр гаргадаг болохо арга олгоно. Долоон жэлэй дүрбэн жэлэй турша соо гаргагдаха гэжэ даабарита тоонуудаар хараалагдаһанда орходоо: нэгэ миллиард 300 миллион метрээр ехэ бүд, 188 миллион хэһэгээр олон трикотаж хубсаһан, 98 миллион паараар олон оймһон, 87 миллион паараар олон арһан гутал гаргагдаа. Мүн энэ үе соо түсэбһөө гадуур 315 мянган тонно мяхан, 1 миллион 420 мянган тонно үдхэн һүнэй продукци абтаа.

Һүүлэй үедэ орон дотор хлопогоор, мүн хэмэл болон холимол утаһануудтай холижо нооһоор нэхэгдэһэн бүд болон трикотаж хубсаһа гаргажа худалдалга эрид ехээр нэмээ, элдэб түхэл янзын хэмэл үһэтэ арһа, пластмассай зүйлнүүдые, пленочно болон бусад химическэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ эмхидхэгдээ. Холимол материалнууд, тэрээгээр бүтээгдэһэн зүйлнүүд совет хүнүүдэй ажабайдалда үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоод байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ 1958 онойхидо орходоо 30—40 процентээр ехэ эдеэ хоолой зүйл, 40 үлүүтэй процентээр олон хубсаһа хунар болон гутал хүн зондо худалдагдаа.

Манайда капитальна барилга угаа ехэ хэмжээтэйгээр хэгдэнэ. Капитальна барилгада бүхы орон дотор 1959—1962 онуудта гүрэнэй зүгһөө 107 миллиард түхэриг гаргашалагдаа, энэ хадаа эдэ жэлнүүдтэ долоон жэлэй даабарита тоонуудаар хараалагдаһанда орходоо зургаа шахуу миллиард түхэригөөр ехэ байна.

Капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри бүри үрэ ехэтэйгээр ашаглагдадаг болоо. Дүрбэн жэлэй турша соо электростанцинуудые барилгада һомологдодог мүнгэ зөөри 1,2 дахин, энергетическэ предприятинуудые ашаглалгада үгэлгэ 1,4 дахин дээшэлээ. Энэ үе соо хара металлургиин капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ һомололго 1,9 дахин ехэ болоо, түмэрэй руда малтан абадаг газарнуудай хүсэн—2,1 дахин, булад хайлуулдаг предприятинуудай — 2,4 дахин, хара металлаар прокат гаргадаг предприятинуудай хүсэн 2,8 дахин нэмээ.

Хүдөө ажахыда бидэнэр горитой амжалтануудые туйлаабди. Нёдондо жэлдэ ороной хэдэ хэдэн районуудта сагай уларилай тааруугүй байгаашье һаа, бүхы дээрээ 9 миллиард пүүд орооһо таряан хуряагдажа абтаһан байна. Тэрэшэлэн мал ажалай продукци нилээд элбэгээр абтаа. 1962 ондо 9 миллион 400 мянган тонно мяхан (үүсэлэгдэһэн шэгнүүрээр) абтаа. Тиихэдэ 1953 ондо 5 миллион 800 мянган тонно мяхан абтаһан байгаа бшуу. Хэды шэнээн хэмжээнэй орооһо таряан, мяхан манайда урда тээнь хэзээдэшье абтаагүй юм.

Советскэ Союз һү бүхы дээрэнь һаалгаар бүри 1958 ондо, малай тоһо абалгын хүн бүхэндэ хүртэсын хэмжээнэй талаар 1959 ондо Холбоото Штадуудые ахижа гараһан байгаа гэжэ мэдээжэ.

Хүдөө ажахын материальна үйлэдбэриин шухалын шухала һалбаринуудай нэгэн болоно. Тэрэнэй амжалтаһаа арадай ажана байдал бүри шууд түргэнөөр һайжаруулга нилээд ехээр дулдыдаха байна. Арадай ажахын энэ угаа шухала һалбарида саашадаашье һуларшагүй анхарал хандуулха шухала.

Экономикые хүгжөөлгөөр бидэнэр ехэ амжалтануудые туйлаабди. Промышленна үйлэдбэриин ургалтые түргэдхэлгын талаар дэлхэй дээрэхи эгээн томо капиталис гүрэн болгошо Америкын Холбоото Штадуудые ехээр ахиһан байнабди. Советскэ Союз мүнөө дэлхэйн үйлэдбэридэ нилээд ехэ һуури эзэлнэ, мүн экономическа талаараа гүгэлдэр ехэ хүсэтэй.

Хүдэлмэришэд, таряашад, инженернүүд болон эрдэмтэдэй ажалаар байгуулагдаһан энэ экономическа хүсэ шадалайнгаа манай бүхы общестовын, совет хүн бүхэнэй аша туһада, агуухэ коммунис байгуулалтын аша туһада зорюулагдан бүри түргэнөөр, шууд сэхээр саашадаа ургахын тулада бидэнэр бүхы юумэ хэхэ ёһотойбди. **(Удаан альга ташалга).**

ТЕХНИЧЕСКЭ ДЭБЖЭЛТЫН ТҮЛӨӨ ОРОЛДОСОТОЙГООР ТЭМСЭХЭ

Нүхэдүүд! Манай орондо коммунис общество байгуулга энэ хорин жэлэй турша соо али бүхы талаараа хүгжэнги, хүсэн түгэс экономико байгуулха, хүн зониие тон һайнаар ажаһуудаг болгохо ябадалтай холбоотой.

Арадай ажахые хүгжөөлгэдэ угаа ехэ амжалтанууд туйлагданхай. Зүгөөр бидэнэр эдэ туйлалтануудаараа һанаагаа амаржа шадахагүй байнабди. Саашадаа бүри түргэнөөр дабшаха, экономикын хүгжэлтые улам саашадань түргэдхэхэ бүхы арга боломжонууд манайда бии. Промышленна үйлэдбэриие саашадань ургуулха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха, өөрынь үные хямдаруулха арга боломжонууд бүхы завод, фабрика, рудник, шахта, цех болон участогуудта бии.

Үйлэдбэриин экономикые партийна организацинууд, совнархозууд, һалбаринуудай комитедүүд, предприятинууд, научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаанууд гүнзэгыгөөр шэнжэлэн мэдэхэ уялгатай. Промышленностиин болон барилгын бүхы арга боломжонуудые элирүүлэн оложо, хэрэглэлгые, заводуудай түхеэрэлгэнүүдые, машинануудые, агрегадуудые, түлишые, электрын элшэ хүсые, хара болон үнгэтэ металлые болон бусад материалнуудые бүри хүсэд һайнаар ашаглалгые хангаха шухала.

Энээнтэй дашарамдуулан промышленностиин болон капитальна барилгын хүдэлмэриин зарим асуудалнуудта тогтожо хэлэхые, саашадаа ургахын тулада манай арадай ажахын угаа ехэ арга боломжотой байһые бодото баримтанууд дээрэ харуулхые би хүсэнэб.

Машина бүтээлгэ тухай хамагай түрүүндэ хэлэе. Промышленность, барилга болон хүдөө ажахыдахи техническэ дэбжэлтэ гол түлэб машина бүтээлгын хүгжэлтын хэмжээгээр тодорхойлогдодог гэжэ мэдээжэ. Энээнһээ арадай ажахын һалбаринуудай бүтээсэ ехэтэй машинануудаар, мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүд болон автоматизациин хэрэгсэлнүүдээр хангагдаса дулдыдаха байна.

Машина бүтээлгэ Советскэ Союзай промышленностиин тон томо һалбари болоно гээшэ. Промышленна үйлэдбэридэ сэхэ хүдэлдэг бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй гурбанай нэгэ хубинь машина бүтээлгын болон металл болбосоруулдаг предприятинуудта хүдэлнэ.

Машина бүтээлгын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын ургалта 1959—1962 онуудта 15 процент болоһон байха юм. Энэ бидэниие баясуулна. Гэхэтэй хамта, ороной экономикые саашадань хүгжөөхэ зорилгонуудые шиидхэхын тулада машина бүтээлгын хүгжэлтын хурдабшалал үшөөл дутамаг байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Тон түргэнөөр хүгжэжэ байһан химическэ промышленностиин, энергетикын, хара металлургиин, радиоэлектроникын болон бусад һалбаринуудай хэрэглэмжые машина бүтээлгэ хүсэдөөр хангажа үшөө шаданагүй. Тиихэтэй хамта машина бүтээлгэдэ доторой ехэ арга боломжонууд бии. Тэдэниие хэрэглэһэнэй ашаар машинанууд болон түхеэрэлгэнүүдые нилээд олоор гаргажа болохо байгаа.

Машина бүтээлгын предприятинуудта түхеэрэлгэнүүдые ямараар ашаглагдадаг байһые хаража үзэе. Түхеэрэлгэнүүдые ашаглалга һайжаруулха тухай, машина бүтээлгын заводуудта ажалай халаануудые олон болгохо тухай асуудал ленинградайхид 1962 оной эхеэр тон зүбөөр табиһан байгаа. Ехэ талмайнуудые эзэлдэг аад, харин гол түлэб нэгэ халаан соо хүдэлдэг хабсаралгын цехүүд болон корпусуудай арга боломжые бүри һайнаар ашаглаха хэрэгтэ ленинградайхидай хүсэлэл оролдолго зорюулагдаһан байгаа.

Бүхы Россин Федераци дотор эдэ асуудалнууд мүн лэ шэнжэлэгдэжэ байнхай. Зүгөөр станок түхеэрэлгэнүүдые ашаглалга һайжаруулгын бодото үрэ дүнгүүд мүнөөдөө үшөөл гараагүй байна. Бусад республиканууд мүн лэ иимэрхүү байдалтай. СССР-эй Центральна статистическэ управлени машина бүтээлгын 500 заводто гол түхеэрэлгэнүүдэйнь ямараар ашаглагдадаг байһые 1962 оной эсэстэ шалгажа үзэһэн байгаа. Тус шалгалта юу харуулааб гэхэдэ, эдэ предприятинуудай түрүүшын халаанда металл отолдог бүхы станогуудайнь 24 процентнь, 2-дохи халаанда—39 процентнь, гурбадахи халаанда—78 процентнь хүдэлдэггүй байгаа.

Шухаг, тусхай болон агрегатна станогууд дуталдана гэжэ олон предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хододоол гомдодог байбашье, эдэ станогууд олонхи заводуудта хангалтагүйгөөр ашаглагдана. Краматорско томо станогуудые бүтээлгын заводто шалгалта хэжэ үзэхэдэ түрүүшын халаанда 72 металл отолдог томо болон шухаг станогуудай 23-ниинь, хоёрдохи халаанда—28-ниинь оройдоошье хүдэлөөгүй. Харьковска станко-заводто түрүүшын халаанда 64 станогой 16-ниинь, хоёрдохи халаанда 35-ниинь хүдэлөөгүй.

Хэрбээ бүхы түхеэрэлгэнүүдэй халаан бүхэндэ бултадаа хүдэлөөд, хүсэдөөр ашаглагдаад байгаа һаань, манай орондо машина бүтээлгын продукци горитойгоор нэмэхэ, заводуудай байшангуудые хэрэглэлгэ нилээд һайжарха, хангалгын, захиргаанай-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй тоо үсөөн болохо байгаа.

Машина бүтээлгын бүхы предприятинуудые мүнөөнэйнь талмай дээрэ хоёр халаан соо хүдэлгэдэг болгоо һаа, машина бүтээлгын продукциин хэмжээн 20 шахуу процентээр нэмэхэ, тиихэдэ энэ ушарта хүдэлмэрилэгшэдэй тоо оройдоол 3—5 процентээр олон болохо гэжэ мэргэжэлтэд тоололжо үзэһэн байна. Эдэ хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта байрын гэрнүүдые, культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудые бариха, тэрэшэлэн бүхы станогуудаа хүсэдөөр хүдэлгэхэ зорилгоор дуталдадаг түхеэрэлгэнүүдые худалдажа абахын тулада зарим зэргын хэмжээнэй мүнгэ зөөри гаргашалха шухала болохо байһаниинь тон элитэ. Энэ хадаа шэнэ машина бүтээлгын заводуудые бариһанда орходоо нилээд гаргаша багатай, зүгөөр шэнэ заводуудые барилга үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй даа.

Шэнэ заводуудые барижа үйлэдбэриие үргэдхэхын тулада заводуудые өөһэдыень барихада ехэ мүнгэ зөөри, гэр байра барихада горитой мүнгэн хэрэгтэй болохо байна. Тэрээн...

...дээнүүд харуулжа үгэнэ. Машина бүтээлгын талаар капитальна барилгада зорюулагдаһан гол мүнгэ зөөриин 1 түхэригһөө 2 түхэриг 30 мүнгэ тухай, тиихэдэ хоёр халаанда оруулгатай холбоотой гаргашануудай 1 түхэригһөөнь 5 түхэриг 40 мүнгэн гү, али хоёр үлүүтэй дахин ехэ ашаг олзо орохо байна.

Хуушаржа хойшо гараһан түхеэрэлгэнүүдые һэлгэхэ гээшэ продукци бүри ехээр гаргаха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ шухала арга болоно гээшэ. Машина бүтээлгын заводууд шэнэ, бүтээсэ ехэтэй машинанууд, механизмууд болон станогуудые олоор абана. Мүнөө үедэ металл отолдог бүхы станогуудай хахадһаа олониинь арбанһаа үсөөн бэшэ жэлэй турша соо ашаглагдажа байна. Тиихэтэй хамта үни хада хуушаржа хойшо гараһан нилээд олон түхеэрэлгэнүүдэй манай олон заводуудта бии байһые таатай гэжэ тоолохын аргагүй.

Центральна статистическэ управлениин мэдээнэй ёһоор 1962 ондо машина бүтээлгын предприятинуудай металл отолдог станогуудай 26 процентнь, кузнечно-прессовэ машинануудайнь 27 процентнь хори гаран жэлэй турша соо хүдэлжэ байһан байгаа. Тэрэнһээ байтагай 40 гаран жэлэй урда тээ бүтээгдэдэг болоһон 8 мянган металл отолдог станок, 3 мянган кузнечно-прессовэ машинанууд предприятинуудта үшөөл ашаглагдажа байһаар. Эдэ станогууд дээрэ гурбан үеын хүнүүд ажаллажа байна. Эдэниие үйлэдбэриин түхеэрэлгэнүүд бэшэ, музейн экспонадууд гэжэ нэрлэхэдэ болохо байна. Бидэнэр энээнһээ боложо ехэ гарза гайда оронобди.

Хуушаржа хойшо гараһан хоёр зуу мянга гаран металл отолдог станогуудые, гуша мянган кузнечно-прессовэ машинануудые һэлгэхэдэ, — энээниие хоёр-гурбан жэлэй турша соо бэелүүлжэ болохо, мүнөөнэйнгөө талмай дээрэ мүнөөнэй хэмжээнтэй сасуулбал 35-һаа үсөөн бэшэ процентээр ехэ продукци гаргажа болохо.

Хуушаржа хойшо гараһан түхеэрэлгэнүүдые һэлгэхэ тухай асуудал шиидхэлгэ имагтал машина бүтээлгын бэшэ, харин промышленностиин бусад һалбаринуудай хойшолуулашагүй зорилго болоно. Түсэблэлгын органууд, совнархозууд, промышленна партийна организацинууд энээниие һайса мэдэжэ абаад, хуушаржа хойшо гараһан түхеэрэлгэнүүдые шэнэ, бүри бүтээсэ ехэтэйнүүдээр һэлгэхэ ябадал хараалха ёһотой.

Промышленна үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлдэ оруулха гээшэ мүнөө илангаяа шухала удха шанартай. Энээн тухай ЦК-гай ноябриин Пленум дээрэ дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болоо һэн. Тусхай мэргэжэлдэ оролго экономикые хүгжөөхэ ехэ хараа зам нээжэ үгэнэ. Зүгөөр үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлдэ оруулха хүдэлмэриин манайда үшөөл удаагаар хэгдэжэ байһые гайхахаар. Иимэ юумэн яахадаа болоноб гэхэдэ, энээндэ түлюур туйганаар хандана. Предприятинуудай хоорондо ямаршьеб харилсаан тогтоһоор олон жэл болоо, бидэнэр энээнэй ойро хүрэхэеэ зүрхэсэжэ, тээлмэрдэжэ байдаг, хэрэгые һайжаруулхын тулада шууд сэхэ алхам хэдэггүй байнабди.

Саарһан дээрэ бултадаа хараалагдаһан аад, бодото хэрэг дээрэ бирагүйгөөр бэелүүлэгдэдэг ушар нэгэтэ бэшэ үзэгдэдэг. Завод бүхэн хадаа

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

*) Үргэлжэлэл. Эхининь 1963 оной апрелиин 27-ной номерто

КПСС-эй обкомдо

Республикын бүхы механизаторнуудта, колхоз, совхозуудай инженернүүдтэ, технигүүдтэ, агрономууд болон хүтэлбэрилэгшэдтэ Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин „Коммунизм" колхозой механизаторнуудай хандаһан бэшэг тухай

Колхоз болон совхозуудта техникые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха, 1963 ондо хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай баян ургаса абахын түлөө республикын бүхы трактористнууд, комбайнернууд, машинистнууд болон бүхы механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тухай Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой механизаторнуудай бэшэгые КПСС-эй обком дэмжэбэ.

Эдэ механизаторнуудай үнэтэ үүсхэлые али болохоор дэмжэжэ, техникые һайнаар ашаглаха, хабарай тарилга болон бусад полевой хүдэлмэриие агротехническэ эрхим болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэхэ, ургасын хойноһоо харууһалха, хүдөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса абаха талаар амжалта туйлахын түлөө тракторна бригадануудай, оньһожоруулагдаһан звено болон отрядуудай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ эрилтэ хүдөөгэй партийна комитедүүдтэ, үйлэдбэриин управленинүүдтэ, партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинуудта табигдаба.

Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые саг үргэлжэ согсолжо, техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, тэрээндэ наринаар хандаһан баян ургаса абаһан, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулһан эрхим механизаторнуудые али бүхы аргаар урмашуулха гэжэ хүдөөгэй партийна комитедүүдые, үйлэдбэриин управленинүүдые, колхоз, совхозуудай партийна эхин организацинуудые уялгаба.

Түрүү механизаторнуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлые согсолжо, колхоз болон совхозуудта техникые эрхимээр ашаглаха дурадхалнуудые зохёон хэблэхэ тушаа хүдөө ажахын туршалгын республиканска станцида, Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствэдэ «сельхозтехникэ» нэгэдэлтэй суг хэхэ эрилтэ табяа.

Механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөе үргэнөөр харуулхые республикын газетэнүүдэй редакцинуудые, радиодамжуулгын болон телевидениин комитедые, мүн үйлэдбэриин управленинүүдэй партийна комитедүүдэй газетэнүүдэй редакцинуудые КПСС-эй обком уял-

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгын үргэлжэлэ

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

өөрын хайлалгын, өөрын термическэ болон инструментальна цехүүдтэй—«өөрынь» бүхы юумэтэй түгэлдэр үйлэдбэри болоно! Энэ зүб гээшэ аал? Үгы, зүб бэшэ.

Энэ асуудал шиидхэхэ зам ямар бэ! Үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлдэ оруулха хүдэлмэриие хамагай түрүүндэ арадай ажахын түсэбүүдээр хараалха, иигэжэ хэлэжэ болохо байгаа һаань, баалалтаар бэелүүлхэ, энэ зорилгоор хэгдэхэ капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ зөөри, мүн материально-техническэ хэрэгсэлнүүдые зорюута таһалжа үгэхэ хэрэгтэй.

Тусхай мэргэжэлтэй предприятинуудые байгуулха, эмхидхэхэ тодорхой хэмжээнүүд промышленностиин һалбаринуудые хүгжөөхэ түсэбүүдээр хараалагдаха ёһотой. Үйлэдбэридэ поточно онол арга, хүндэ хүшэр хүдэлмэри үргэлжэдэнь оньһожоруулха, автомадуудые хэрэглэхэ аргатай байхаар технологиингоо талаар адлирхуу продукцинуудые таатай зохид хэмжээтэйгээр үйлэдбэрилэн гаргаха ябадал эдэ түсэбүүд соо хараалха хэрэгтэй.

Манай ороной промышленностиин үйлэдбэриин хэмжээн угаа ехэ, тэрэнэй һалбаринууд тон олон. Үйлэдбэриин хүгжэлтын хэмжээн хаа хаанагүй жэгдэ бэшэ: зарим һалбаринууд тусхай мэргэжэлэй үйлэдбэри эмхидхэхэдэ, нилээд таарамжатай болоһон байхадань, пүгөөдүүлынь тиимэ ехэ таарамжатай боложо шадаагүй байха юм. Тиимэһээ тусхай мэргэжэлэй үйлэдбэриие удаа дараалуулан эмхидхэжэ эхилхэдэ таарамжатай гээшэ ха, тиихэдээ ямар һалбариин бүри шухала удха шанартай байһые, промышленна зүйлнүүдые олоор гаргаха арга боломжые хараадаа абаха хэрэгтэй.

Зэр зэмсэг үйлэдбэрилгые тусхай мэргэжэлдэ оруулха шухала гэжэ ноябриин Пленум дээрэ тусгаар тэмдэглэгдэһэн, үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлдэ оруулгаһаа ямар ехээр ашагтажа болохо байһан тухай хэлэгдэһэн байха юм. Олонхи зэр зэмсэгүүд, оньһо түхеэрэлгэнүүд тусхай мэргэжэлдэ оруулагдаагүй заводуудта бүтээгдэнэ. Экономистнуудай тооложо үзэһэнэй ёһоор энэ талаар бидэнэр жэл бүри 300 миллионһоо үсөөн бэшэ түхэригөөр гарзатанабди.

Зэр зэмсэг бүтээдэг промышленностиие эсэсэй эсэстэ тусхай мэргэжэлдэ оруулха зорилго шиидхэхын тулада юу хэхэ хэрэгтэйб? Хамагай түрүүндэ энэ хэрэгые совнархозууд болон түсэблэлгын органуудай һайнаар мэдэжэ абахань шухала болоно. Нэгэн адли зүйлнүүдые имагтал тусхай заводуудта бүтээдэг болохо, заводуудай түхеэрэлгэнүүдые бүри һайнаар ашагладаг болохо шухала гээшэ ха. Энэнэй тулада хэрэгтэй болохо зэр зэмсэг болон оньһо түхеэрэлгэнүүдые олоор бүтээжэ гаргалга эмхидхэхэ зорилгоор зарим заводуудые тодолон олохо хэрэгтэй. Иимэ ушарта тусхай мэргэжэлдэ оруулагдаагүй заводуудта зэр зэмсэг бүтээһэнэй хэрэггүй болохо байна.

Машина бүтээлгын заводуудай пэгыень сүлөөлжэ, отолдог зэр зэмсэгүүдые бүтээхэ тусхай мэргэжэлдэ тэрэниие оруулһан Харьковска совнархоз зүб юумэ хээ гээшэ. Львовско совнархоз мүн лэ иигэжэ алмазна зэр зэмсэгүүдые нэгэ газарта бүтээлгэ эмхидхэхэ арга олоһон байна. Эндэ бидэнэй шагнаһанай ёһоор, Москвагай нүхэдүүд энэ асуудалые шиидхэхэ горитой оролдолго гаргана. Теэд Россин Федерациин олон совнархозуудай мүнөө дээрээ энэ асуудалаар имагтал дурадхалнуудые зохёожо байһые шаналхаар.

Совнархозууд болон экономическа томо районууд дотор зэр зэмсэг бүтээлгые түрүүшын ээлжээндэ тусхай мэргэжэлдэ оруулха талаар хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй болоно гээшэ ха. Удаань СССР-эй Госплан бүхы орон дотороо хэрэгтэй болохо зэр зэмсэгүүдые үйлэдбэрилгэ тусхай мэргэжэлдэ оруулха талаар хэмжээ абаха ёһотой. Харин холын болон урда урдаһаа үлүү шэрэлгэнүүдэй хэгдэхээр бэшээр, зэр зэмсэг үйлэдбэрилгые нютаг нютагуудта зүбөөр хубаарилан байгуулгые хараада абан бодолтойгоор энэ хэрэг эмхидхэхэ шухала. Энэ хадаа манай угаа ехэ арга боломжо гээшэ, зэр зэмсэг үйлэдбэрилгые тусхай мэргэжэлдэ оруулхын тулада бүхы ажахын болон партийна органууд оролдолго гаргаха ёһотой.

Метизнэ зүйлнүүдые—болтонуудые, гайкануудые, шүрэбүүдые болон бусад бүхэлэлгын хэрэгсэлнүүдые нэгэ газарта бүтээлгые тусхай мэргэжэлдэ оруулха, нэгэ газарта үйлэдбэрилхэ гээшэ мүн лэ шухала асуудал болоно. Метизүүдые үйлэдбэрилэн гаргалга манайда долоон жэлэй үнгэрһэн дүрбэн жэлэй турша соо хоёр шахуу дахин нэмэжэ, жэлэй турша соо 4 миллион үлүүтэй тонно хэмжээтэйгээр мүнөө гаргагдана. Тиигэбэшье энэ талаар хэрэглэмжын хахадһаа тээ ехэхэниинь хангагдадаг байха юм.

Манай орон дотор метизүүдые үйлэдбэрилгэ угаа ехээр тааранги. Жэшээлхэдэ, бүхэлэлгын хэрэгсэлнүүдые 1350 предприяти бүтээдэг, тэдэнэй оройдоол 18-ниинь тусхай мэргэжэлдэ оронхой. Гагнууриин электродуудые 230 предприяти бүтээдэг, тэдэнэй миил 11-ниинь тусхай мэргэжэлдэ оруулагданхай.

Тусхай мэргэжэлтэй предприятинуудта бүтээгдэһэн метизүүдэй дутадаг дээрэһээ, тэдэниие бусад предприятинуудта кустарна шахуу аргаар бүтээгдэхэ баатай болоогдоно. Энээнһээ боложо, металл болон мүнгэ зөөри тон ехээр үлүүсэ гаргашалагдадаг байха юм. Энэ тодорхой жэшээе хаража үзээ. Урда-Ураалай совнархозой Магнитогорск метизно-металлургическа заводто бүтээгдэһэн 4x12 миллиметр хэмжээтэй нэгэ тонно шүрэбэй үнын 303 түхэригтэ болоходонь, мүн лэ энэ совнархозой Миасска «Электроаппарат» заводто 1540 түхэригтэ болоһон байна. Нүхэдүүд, энэ заводой бүтээгээшэ ёһотойл алтан шүрэбүүд болонол даа.

Тусхай мэргэжэлэй предприятинуудта бүхэлэлгын хэрэгсэлнүүдые бүтээжэ гаргаха талаар долоон жэлэй эсэстэ хараалагдаһан хэмжээндэ хүрэлгэ жэл бүри 300 миллион үлүүтэй түхэриг, 400 мянган шахуу тонно металл алмаха аргатай болохо гэжэ тоолоожо үзэхэдэ харагдана.

Метизүүдые завод бүхэндэ бүтээлгые болюулха, бүхэлэлгын бүхы түхэл янзын хэрэгсэлнүүдые нэгэ газарта бүтээдэг болохо, тиихынгээ урда тээ тэдэниие адлинууд, таарамжатай гүхэлтэй болгохо хэрэгтэй.

Шудхалаануудые болон дабтаһан түмэрнүүдые нэгэ газарта бүтээдэг болохо тухай һүүлэй жэлнүүдтэ олон шиидхэбэринүүд абтаһан болобошье, эдэ шиидхэбэринүүд муугаар дүүргэгдэнэ. Шудхалаанууд болон дабтаһан түмэрнүүд үшөөл олон жэжэхэн шудхалгын болон кузнечнэ цехүүдтэ хуушаржа хойшо гараһан түхеэрэлгэнүүдээр, кустарна шахуу технологёор бүтээгдэдэг байна. Россин Федерациин заводуудтахи жэлдээ нэгэ мянган тонно хүрэтэр шудхалаа гаргадаг хүсэтэй жэжэхэн шудхалгын цехүүд шэрэм шудхалаануудай 50 гаран процентые, булад шудхалаануудай—60 гаран процентые гаргана. Эдэ цехүүдтэ гаргагдаһан нэгэ тонно шэрэм шудхалаагай дунда зэргын өөрынь үнэ 170 гаран түхэригтэ болоходонь, томо цехүүдтэ гаргагдаһан шудхалаануудайхинь 90 түхэригтэ болоно.

Тусхай мэргэжэлэй шудхалаагай болон кузнечно-прессовэ үйлэдбэри эмхидхэхэ хэрэгые эрид шууд заһан һайжаруулха хэрэгтэй.

Шэгнүүрынь үлүү гаргангүйгөөр, механическа бага зэргын мүлилгэдэ орохоор гү, али оройдоошье мүлигдэхөөр бэшээр детальнуудые шудхан гаргахын тулада һайнаар оньһожоруулагдаһан, бүри нарин шудхалаагай үйлэдбэри хүгжөөхэ шухала. Мүн лэ иимэ шэглэлтэйгээр кузнечно-прессовэ үйлэдбэри хүгжөөхэ ёһотой. Зүгөөр энээнэй тулада металл болбосоруулдаг ямар янзын түхеэрэлгэнүүдэй бүтээгдэдэг байһые шэнээр хаража үзэхэ, кузнечно-прессовэ болон шудхалгын машинануудые бүри олоор гаргадаг болохо шухала.

Техническэ политика хүтэлбэрилгые нарижуулан нэгэ газарһаа хүтэлбэрилхэ ябадал бидэнэр бэелүүлээбди, научно-шэнжэлэлгын, проектнэ институдые болон конструкторска бюронуудые тусхай мэргэжэлдэ оруулха талаар оролдолго гарганабди. Энэ хадаа машинануудай олон хубинуудые, жэшээлхэдэ, шестеренянуудые нэгэн адли түхэлтэй болгохо, нэгэ газарта үйлэдбэрилхэ хүдэлмэри эмхидхэхэ арга боломжо олгохоһоо гадна, шэнэ түхэл янзын узелнууд болон машинануудые байгуулхадаа тэдэниие үргэнөөр хэрэглэхэ арга олгохо байна. Эдэ асуудалнуудай удаанаар шиидхэгдэдэг, һалбаринуудай комитедүүдэй үшөөл хүдэлэсэгүй хүжүүн байһые шаналхаар.

Промышленна эд хэрэгсэлнүүдые нэгэн адли, таарамжатай зохид түхэл янзатай болгохо талаар стандартнуудай, хэмжүүр болон хэмжүүрэй приборнуудай комитет һулаар хүдэлмэри ябуулна.

Промышленна продукциие нэгэ янзын таарамжатай зохид түхэл янзатай болгохо талаар шанга журам сахиха бүхы эрхэ байдал нэгэ газарһаа хүтэлбэрилэгдэдэг түсэбтэ ажахытай манай орондо бии гэжэ һанагдахаар байгаа. Капиталис оронуудайшье эрхэ байдалда нэгэн адли түхэлтэйгөөр юумэ бүтээлгэ ехээр нарижуулагдаһан, хэдэ хэдэн ушарта национальна хилээ алхажа гараһан байха юм. Теэд манайда промышленна продукциие нэгэн адли таарүү зохид түхэлтэй болгохо талаар олон ойлгогдосогүй ябадалай гарадаг байһаниинь гайхалтай.

Энэ хэрэгые бидэнэр хилын саанахида орходоо һураггүй һайнаар табиха бүхы арга боломжотойбди. Энээндэ эмхидхэлэй талаар гуримшуулагдаагүй зүйлнүүд имагтал һаад ушаруулна. Эдэ асуудалнуудаар ёһотойл хуули гаргагша байхынь тулада стандартнуудай комитедэй үүргэ болон нэрэ хүндые үргэхэ шухала.

Техникэ болон технологиие нарижуулан һайжаруулхада үйлэдбэриие хүгжөөхэ угаа ехэ арга боломжо бии болохо байна. Намда дамжуулан үгтэһэн мэдээнһээ хаража үзэхэдэ, промышленностьда хэрэглэгдэдэг бүхы хара металл прокадай 60 шахуу процентыень машина бүтээлгын предприятинууд гаргашална. Тиихэдэ 10 миллион шахуу тонно гү, али гаргашалагдаһан металлай табанай— нэгэ хуби зоргодоһон боложо хаягдана.

Энэнь тон ехэ гээлтэ мүн. Металл үйлэдбэрилгын түрүү арга машина бүтээлгэ дээрэ хүсэд хэрэглэгдэдэггүй дээрэһээ нимэ юумэ болоно. Тиихэдэ металлургнууд ашаг ехэтэй прокат үшөөл багаар гаргана.

Хара металлурги ашаг ехэтэй булад прокадаар, соргонууд болон металлическа зүйлнүүдээр машина бүтээлгын, барилгын болон транспортын хэрэгсэлые хангагагүй. Манайда бүхыдөө булад прокадай, соргонуудай 80 гаран процентнь термическэ аргаар шанаржуулангүй хэрэглэгдэнэ. Тингэжэ байхадань термическэ арга хэрэглэжэ, прокадай, булад соргонууд болон металлаар хэгдэһэн зүйлнүүдэй бүхэ һайн шанарые хоёр-гурба дахин дээшэлүүлжэ болохо байгаа.

Манай металлургнууд металлургическа заводой ямар прокат гаргадаг байһыень бүхы талаарнь шэнжэлэн үзэхэ, шухала зүйлэй металл үйлэдбэрилхэ хэрэг түйлаха зэргэтэй. Тингэжэ машина бүтээлгын промышленностиие һайн шанартай, ашагтай прокадаар хүсэд хангаха гэһэн зорилго табигдана.

Зүгөөр машина бүтээгшэдшье машинануудай конструкцинуудта ашаг ехэтэй арга эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ уялгатай. Иимэ зүйлнүүдые металлургическа заводууд улам ехэ хэмжээтэйгээр үгэжэ шадаха байна. Бүри 1959 ондо Украинадахи Дзержинскиин нэрэмжэтэ завод дээрэ хүндэлэн тээшэнь мухарюулан хабтайлгатаг стан ашаглалгада оруулагдаа юм гэһэн мэдээ манай зүблөөнэй үедэ намда үгэбэ. Энэ завод дээрэ 44 зүйлэй шэнэ арганууд шудалагдаһан байгаа. Тиин энэ станда захилнууд ходол дутуу хэгдэнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ стан захилай ороогүй байһан дээрэһээ сагайнгаа 40 процентые миин байгаа. Тиихэдэ тус станай продукци тон ехэ ашагтай байна. Энэ станһаа 11 мянган шахуу тонно прокат абаһан зургаан завод 1,5 мянга шахуу тонно металл, 300 мянга шахуу түхэриг алмаһан байна. Шудхалаануудые болон дабтаһан түмэр металлай шэнэ һайн зүйлнүүдээр һэлгэхэ хэрэгтэ тон дурагүйгөөр хандадаг манай конструкторнуудые зэмэлхэ хэрэгтэй. Хуушан аргаараал юумэ хэнэ. Тэдэнэртэ өөрын «стандарт», өөрын хуушан справочнигууд бии.

Һаяхан би «Наука и техника» гэжэ киножурнал харааб. Уһаар хүргэгдэдэг, гидравлическа пресс дээрэ тодхогдоһон хэб руу хайлуулагдаһан булад шудхажа байхань энэ киножурналда харуулагдана. Удаань тэрэ буладые прессоважа, детальнуудые бүтээнэ. Тиимэ детальнуудые хүсэд һайн хэмжүүртэнь хүргэхын тулада механическа ехэ үйлэдбэрилгэ хэрэггүй байна. Энэ хадаа детальнуудые үйлэдбэрилгын тон түрүү арга мүн болоно. Иимэ аргые үргэнөөр хэрэглээ һаа, бидэнэр металлые хаядаһагүй шахуугаар хэрэглэхэ, отолдог зэмсэгүүд болон станогуудые үсөөнөөр хэрэглэхэ аргатай болохо байгаабди. Иимэ багажа зэмсэгүүд болон станогууд детальнуудые механическа аргаар үйлэдбэрилхэдэ хэрэгтэй болохо байна бшуу.

Хайлуулагдаһан булад шудхахада хэбэй түргэнөөр хуушаран һаладаг дээрэһээ детальнуудые нимэ аргаар бүтээлгэ үргэнөөр үшөө дэлгэрээгүй гэжэ намда мэдээсэһэн байна. Машина бүтээгшэд болон металлургнууд энэ аргые һайнаар шэнжэлэн үзэжэ, бүхэ хэбүүдые, шухала хэрэгтэй түхеэрэлгые бии болгохо, энэ түрүү аргые эгээн богонихон болзор соо үргэнөөр нэбтэрүүлхэ зэргэтэй.

Тус тус детальнуудые тон ехэ бүтээсэтэйгээр үйлэдбэрилдэг мүнөөнэй арганууд манайда бии. Жэшээлхэдэ, халуун, хүйтэн үйлэдбэриин аргаар шестерняпуудые бүтээлгэ гэхэ мэтэ арганууд болоно. Металлай бага хаядаһатайгаар машинануудай детальнуудые, багажа зэмсэг, дабтамал түмэр, шудхалаа үйлэдбэрилгын мүнөө бии байһан аргануудые хаража үзөөд, тэдэ аргануудһаа үлэмжэ ехэ бүтээсэтэйень шэлэжэ абаха, тэдэниие тусхай шэнжэлгэдэ оруулжа, шадаал һаа түргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй байгаа.

Машинануудай детальнуудые бүтээлгын технологическа түрүү арганууднуудые нэбтэрүүлхэ хэрэг манайда үшөөл һайн бэшэ байна. Инженернүүдэй, эрдэмтэдэй, ухаалан зохёодог хүдэлмэришэдэй, научно-шэнжэлгын болон конструкторска организацинуудай һайн дурадхалнуудые зохёохоһоо эхилээд эдэ дурадхалнуудыень үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хүрэтэр тон ехэ саг үнгэрнэ. Тэрэнэй эсэстэ ехэ гаргашанууд болоно.

Хэды тонно продукци үйлэдбэрилһэнэй хэмжээгээр лэ металлургическа заводой хүдэлмэриие түсэблэдэг, тэдэнэй хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдые сэгнэдэг мүнөө үеын гуримые СССР-эй Госплан хубилгаха зэргэтэй. Ашаг ехэтэй продукци гаргаһанай түлөө урмашуулдаг аргаар металлургическа предприятинуудай хүдэлмэриие бүридхэхэ журам зохёохо хэрэгтэй.

Орон дотор шэрээлгын үйлэдбэриин хүгжэһэнтэй дашарамдуулан, элдэб сортын металл үйлэдбэрилхэ гээшэ илангаяа шухала болоно. Шэрээлгэ гээшэ техническэ дэбжэлтын, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгын хүсэтэ арга мүн, ерээдүйн сагта энэ арга тон ехэ удха шанартай гэжэ партиин Центральна Комитет нэгэтэ бэшэ зааһан байха.

Һүүлэй дүрбэн жэл соо орон дотор шэрээлгын конструкцинуудые бүтээн гаргалга гурба дахин шахуу ехэ боложо, 1962 ондо 17 миллион шахуу тонно болоо. Шэрээлгэ хэһэнэй ашаар арадай ажахы жэл бүри 80 миллион түхэригэй алмалта хэнэ.

Бидэнэр мүнөө шэнэ табан жэлэй түсэбые зохёолгодо орохомнай. СССР-эй Госплан болон промышленностиин һалбаринуудай гүрэнэй комитедүүд Патоной нэрэмжэтэ электрошэрээлгын институдтай хамтадаа орон дотор шэрээлгын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөмөөр хэмжээ ябуулгануудые зохёожо, энэ түсэб соо хараалха зэргэтэй. Шэрээлгын конструкцинуудые үйлэдбэрилхэ талаар тусхай мэргэжэлтэй хүсэтэ заводуудые байгуулха, предприятинуудые шэрээлгын материалнууд болон түхеэрэлгээр хангаха хэрэгтэй.

Продукци гаргалгые дээшэлүүлхэ арга боломжо арадай ажахын бусад һалбаринууд дотор бага байһан дээрэһээ эндэ гансал машина бүтээлгын үргэн олон асуудалнууд оройдоошье табигдаа бэшэ. Үйлэдбэриин резервүүд хаанашье — энергетикэдэ, хара, үнгэтэ металлургида, түлишын промышленностьда, транспорт, барилга дээрэ, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, экономикын бүхы һалбаринуудта бии байна.

Үйлэдбэриие ургуулха бага бэшэ арга боломжонууд оборонын промышленность доторшье бии. Оборонын заводууд дээрэхи үйлэдбэриин нюуса байһан дээрэһээ эдэ арга боломжонууд һулаар ашаглагдана. Тиимэ болохолоороо эдэ предприятинуудай хүдэлмэридэхи дутуу дунданууд, алдуунууд шүүмжэлэгдэнэгүй. **(Зал соо шэмээтэй болоно. Альга ташалга).**

Нүхэдүүд, энэ ушарта юушье хэхын аргагүй. Ябашье һаа эдэ заводууд нюуса байха. Зүгөөр оборонын промышленностьда хүдэлмэрилдэг зарим һалан хүнүүдэй энээниие һамбаашалха ябадалда хүргэжэ болохогүй.

Мүнөө Арадай ажахын дээдэ соведэй түрүүлэгшээр нүхэр Устинов томилогдонхой. Энэ нүхэр оборонын промышленностиин түлөө харюусадаг байһан юм. Оборонын промышленность дотор ямар юумэнэй хаана байһаниие энэ хүн мэдэхэ. Тиимэһээ энэ хүн энэ хэрэгтэ һайн гурим байгуулха гэжэ найдаха байнабди. **(Зал соо шэмээтэй болоно. Альга ташалга).**

Капиталис хэблэлэй дэгэд буудадаг тухай тэмдэглэхэдэ һонирхолтой байна. Нүхэр Устиновые ВСНХ-гай түрүүлэгшээр баталхадамнай тус хэблэл Советскэ Союз ороноо милитаризацилха замаар ябажа байһан хэбэртэй тобшолол хэһэн байгаа. Оборонын промышленностиин асуудалнуудые нүхэр Устиновай эрхилдэг байһаниие тэдэнэр үнинэй мэдэжэрхиһэн байгаа. Устиновые ВСНХ-гай толгойлогшоор табиба, тиимэ болохолоороо, мүнөө Советскэ Союз гансал ракетэнүүдые бүтээхэнь гэжэ тэдэнэр мэдүүлээ һэн. Энэнь тэнэг юумэ болоно! Энэ тушаалда таарахал хадань бидэнэр нүхэр Устиновые томилһон байгаабди. Нүхэр Устиновай орондо нүхэр С…
лаабди. Энэ х…
новта орходоо …
нэр оборонын …
стиин хүгжэлт…
садаг байхад…
новые шүүмж…
адляар нүхэ…
шүүмжэлхэбди…
мээтэй болоно…
га ташалган).

Оборонын …
мүнөө үеын бү…
ха, үйлэдбэри…
амжалтатайга…
гөөр энэ зори…
шатайгаар, үлэ…
татайгаар ши…
байгаа.

Арадай ажа…
оборонын пре…
предприятину…
лэдбэриин хүсэ…
ашаглагдажа …
наар хаража …
боломжонуудай…
дөөр ашаглагд…
лаха зэргэтэй …

СОВЕТ ЭД ХЭРЭГСЭЛНҮҮД ЭРХИМЭЙ ЭРХИМ БАЙХА…

Химическэ промышленностиин хүгжэлтын асуудалнуудта тусхай ехэ анхарал табиха шухала. Гүрэмнай шэнэ химическэ үйлэдбэринүүдые барилгада ехэ зөөри табина.

КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй һүүлээр химическэ промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ тушаа 1958 ондо хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые абажа, бидэнэрэй тон зүб юумэ хэһэниие ажабайдал харуулаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ юумэ хэгдээ, химическэ промышленностиин хэрэг һайжараа. Химическэ предприятинуудые барилгын хэмжээн ондоо болоо, химическэ продукци үйлэдбэрилгын ургалтын ябасашье ондоо болоо. Хэдэн тоонуудые харуулхамни. Долоон жэлэй дүрбэн жэл соо дүрбэн миллиард шахуу түхэриг химическэ промышленностьда оруулагдаа. Эдэ жэлнүүдтэ 200 шахуу шэнэ предприятинууд, цехүүд болон тусгаар үйлэдбэринүүд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Олохон предприятинууд техническэ шэнэ үндэһэ һуури дээрэ шэнэдхэн байгуулагдажа, хүсэниинь нилээд ехэ болгогдоо.

Эдэ бүгэдын эсэстэ синтетическэ дабирхайнуудые болон пластмассануудые үйлэдбэрилгэ 1,8 дахин, синтетическэ каучук үйлэдбэрилгэ — нэгэ хахад дахин, химическэ утаһануудые үйлэдбэрилгэ — 1,7 дахин, азотно үтэгжүүлгэнүүд — 1,7 дахин, автомобилиин шинэ үйлэдбэрилгэ — 1,4 дахин ехэ болоо.

Зүгөөр химическэ промышленностиие хүгжөөхэ талаар манайда бии байһан арга боломжонуудта орходоо нилээд бага юумэн хэгдэнхэй.

Химическэ промышленностиие хүгжөөхэ талаар долоон жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые дүүргэлгээр тохёолдоһон гээгдэл бидэнэрэй һанаа зобоонгүй байжа болохогүй байна. Эдэ даалгабаринууд манай хэрэгсэлтэй сасуулхада тон бага байһанииень, гансал түрүүшын ээлжээнэй хэрэгсэлнүүдые хангаха байһыень хараада абаха хэрэгтэй байна бшуу. Тиимэ болохолоороо, энэ гээгдэлые усадхаагүй һаа, хараалагдаһан түсэбые дүүргэхэ талаар бэрхэшээлнүүд тохёолдохо, гол шухалань юуб гэхэдэ, арадай ажахын шухалын шухала һалбаринуудтахи техническэ дэбжэлтын ябаса һаатуулагдаха байна.

Энэ һалбариин гол арга боломжонууд тухай хуряангыгаар хэлэхэмни. Хүдэлжэ байһан үйлэдбэринүүдэй зарим хубиие шэнэдхэхэ аргаар һайн үрэ дүн туйлагдажа болохо байһыень бодото байдал харуулаа. Иимэ шэнэдхэн байгуулга хадаа шэнэ барилгада орходоо бага гаргашатайгаар бэелүүлэгдэжэ болоно. Нүгөөдэ арга зам хадаа технологическа процессүүдые эршэдхэхэ, үйлэдбэриин продукци түргэнөөр бүтээдэг болгохо ябадал болоно.

Эдэ асуудалнуудта хүсэд анхарал табидаг предприятинууд дээрэ нилээд амжалтанууд туйлагданхай. Жэшээ болгон Воскресенскэ химическэ комбинадые абаад үзэе. Энэ предприяти сернэ кислота болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилнэ. Тус комбинадай коллектив 1959 онһоо хойшо арга боломжонуудаа элирүүлхэ, ашаглаха талаар ехэ юумэ хэнэ. Сернэ кислота үйлэдбэрилгэ дээрэнь шэнэ, үлэмжэ ехэ хүсэтэй, үлэмжэ ехэ бүтээсэтэй түхеэрэлгэ тодхогдоһон байгаа. Энэнь үйлэдбэриин хуушанай талмай дээрэ капитальна бага гаргашатайгаар сернэ кислотагай үйлэдбэриин хүсые 400 мянган тоннoһоо 550 мянган тонно хүрэтэр ехэ болгохо арга комбинадта олгоо. Мүн тэрэшэлэн минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгые 250 мянган тонноор ехэ болгохо арга олгоо.

Хэрбээ Воскресенскэ комбинадай дүй дүршэл сернэ кислотагай бүхы заводууд дээрэ нэбтэрүүлэгдэһэн байгаа һаа, 300 мянган тонно продукци нэмэжэ абтаха аргатай байха һэн. Энэ хадаа нэгэ миллион тонно фосфатна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилхэ арга олгохо байгаа.

Би һаяхан Россин Федерациин болон Украинын химическэ промышленностиин хэдэ хэдэн томохон предприятинуудаар ошоо һэм. Химическэ промышленностиие саашадань түргэнөөр хүгжөөхэ тухай һанамжанууд болон тобшололнуудые би бэшэг соогоо бэшээ һэм. Химиие хүгжөөлгын асуудалнууд тон ехэ удха шанартай. Эдэ асуудалнуудые Центральна Комитедэй тусхай пленум дээрэ зүбшэн хэлсэхэ гэһэн шиидхэбэри абтанхай.

КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй һүүлээр химическэ промышленностиие хүгжөөлгөөр ехэ юумэ хэгдээ, нилээд дүй дүршэл бии болоо, энээниие согсолхо хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, Новомосковско, Лисичанска химическэ комбинадуудай, хэмэл утаһанай Курска болон Калининска комбинадуудай, «Карболит» гэжэ Орехово-Зуевска заводой, синтетическэ спиртын Уфимска заводой болон бусад предприятинуудай коллективүүд доторойнгоо арга боломжонуудые ашаглаха талаар һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа.

Һалбари доторой, мүн һалбаринууд хоорондохи тааруу бэшэ хубинуудые усадхажа, продукци ехээр бүтээн гаргаха нилээд арга боломжонууд промышленностиин бусад һалбаринуудайхидал адли химическэ промышленность доторшье бии байна. Энэ хадаа техникын бэшэ, харин үйлэдбэриие эмхидхэлгын асуудал мүн болоно. Энэ ушарта манай түсэблэгшэдые болон ажахынхидые шүүмжэлэнгүйгөөр баһал болохогүй байна. Өөһэдөө бодоод үзыт. Орондомнай үтэгжүүлгэнүүд хэрэгтэй байна. Тиихэдэнь суперфосфатна заводуудай хүсэн дутуугаар ашаглагдана. Юундэб? Сернэ кислотагай дуталдаһан дээрэһээ болоно.

Иимэ тааралдалгүй ябадал гаргахагүйн тулада хүсэл оролдолгоёо сернэ кислотагай үйлэдбэринүүдые ашаглалгада оруулха хэрэгтэ нэн түрүүн табиха ёһотой байгаа. Зүгөөр тиидэггүйнь халагламаар байна.

СССР-эй Госплан, СССР-эй Арадай ажахын совет болон Химиин комитет энэ хэрэгые һайнаар хаража үзэхэ, хүдэлжэ байгаа предприятинуудай арга боломжонуудые хараада абаха, тодорхой түсэб табиха, тэрэниие бэелүүлхэ талаар үргэн ехэ хүдэлмэри ябуулха ёһотой байгаа.

Түбэй газарташье, нютаг нютагуудташье манай ажахын болон партийна олохон хүдэлмэрилэгшэд мүнөө болотор химиин түрүү зэргын үүргые, арадай ажахые химизацилгын экономическа тон ехэ ашагые эсэстэнь хүрэтэр ойлгоогүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Химическэ эрдэм, наукын болон техникын тон шэнэ туйлалтануудые материальна үйлэдбэриин бүхы һалбаринууд дотор бүхы хэмжээгээр нэбтэрүүлхэдэ, эсэсэй эсэстэ ажалай бүтээсые нилээд дээшэлүүлхэ арга олгохо байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ химиие экономико хүгжөөлгэдэ хүсэд хэмжээтэйгээр табяагүй һаа, бидэнэр түр…
дабшалгын ма…
жонуудые нил…
хо байнабди.

Хүнгэн, эдэ…
ленность дотор…
боломжонууд б…
байһан үйлэдб…
дые хүсэдөөр …
хэй эд болон …
үлэмжэ зүб һа…
лаа һаа, ажала…
шэлүүлжэ, арад…
тэй эд бараа …
болохо байна.
дэб утаһануудт…
һоор үлэмжэ х…
гаргадаг болоо…
45 миллион …
бүд худалдаа …
мэлтэ болгон …
хо гэжэ мэргэ…
Энэмнай резер…

Үргэн хэрэгл…
дые үйлэдбэр…
химическэ про…
продуктнуудые…
рэглэжэ боло…
жэлтэд, ганса…
бэшэ, мэдэхэ …
хэмэл арһан, …
һан, ботинкы…
ула, яжаһүү…
электроприбор…
болон бусад …
болоно.

Тиигэбэшье, …
мышленностии…
шэдтэй мини…
тэдэнэр һайха…
арһа намда х…
арһа ехээр хэ…
нүүд үһэтэй а…
гөөр хэрбээ т…
болоо һаа, хэ…
тэй арһан мү…
арилгахань бэ…
гын химическ…
үгы гэжэ хэлэ…
хай химигүүд …
дай хүтэлбэри…
полкомууд ба…
хэ, хубсаһана…
байхын тулад…
гаха препара…
гохо зэргэтэй.

Мүнөө, хим…
ленностиин хү…
байхадамнай, …
ленностьда х…
скэ продуктн…
нүүдтэ ехээр …
лоод байха…
промышленно…
лэгшэд, мана…
конструкторн…
һайхан, мүнө…
таарамаар, …
териалнуудые…
дэдэг зүйлнү…
зэргэтэй.

Ажаһуудаа…
тиимэ матер…
лэхэ гээшэ …
гаргалгые эр…
гохо бэшэ, м…
рые хэмжэ…
руулха, эд б…
һайжаруулха,…
гэн, һайхан, …
га олгохо б…
бодото байд…
жэ болонхой…

Бүтээн гар…
нуудай, приб…
лай, түлишн…
дуктнуудай, …
лэй эд бара…
зүйлнүүдэй, …
шанарые һ…
һайнаар бол…
тэй.

Ажахын …
лэгшэд бүт…
дукциин ша…
та харюуса…
на, үйлэдбэ…
логическа з…
тээн гаргаг…
дай болон …
эд барааную…
дутуу дунд…
даада тал…
ябадалтай …
тахи парти…

(Түгэсхэ…

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1963 оной апрелиин 28.

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэhэн үгын үргэлжэлэл

(...ал, Эхиниинь ...нюурта)

дукци гаргаhан
ой гэгшын сэг-
й, энэ хэрэгтэ
н хүтэлбэрилэг-
йгөөр хандадаг
бэшэ бии.
тай продукци
ал арадай ажа-
дол ушаруулна.
ргүй продукци
уудта эльгээhэн
рондын дэлгүүр
үрэнэй нэрэ тү-
, гансашье ма-
, мүн политиче-
уаруулна.
элгын зарим за-
укциин шанарые
, машинын, меха-
н приборнуудай
ан саг соо алба
рыень hайжа-
муугаар хү-
байhантай би-
шадахагүй бай-
хэдэ, Ковров-
рна завод дээрэ
дадаг экскава-
хала узелнууд
уудай найдаба-
и удаан хүдэл-
рынь 3-4 дахин
эниие зүбшөө-
ал? Иимэ хэрэ-
этэй хүнүүдые
хэ хэрэгтэй.
гададаг двига-
дэлмэрилхэ бол-
охо, эрхим hайн
е шэлэн олохо,
детальнууд бо-
ые үлэмжэ hай-
тухай зорилго
ционно, автомо-
рна болон мо-
заводуудай ур-
бэшэ табигдаhан
э мотоорнуудай
р хүдэлмэрил-
hoo эдэ мотоор-
дбэрилгын хэм-
эд ехээр дулды-
он харуулхада,
бүтээн гарга-
өөр тэдэ мотоор-
н мотоорнуудай
сагай хахад соо
Үгышье hаа,
анартай 500 мо-
ргаад, тэдэ мо-
ан мотоорой хү-
аг соо ниитэ дээ-
жэ болохо. Эн-
аhан хоёрдохи
ехэтэй байhа-
гүй.
нүүдэй, үни
гдэхын түлөө,
ые hайжаруул-
сэхэ гээшэ ма-
доhон гуримай
шарта предприя-
лэгшэдэ ашаг
гэжэ хэлсэдэг.
одукциин hайн
ын түлөө, эд хэ-
рые hайжаруул-
олдохо зуураа,
хүтэлбэрилэгшэ
рынь үные хям-
аа даалгабаряа
гэнгүй байдаг.
аа шан абаха
даг байhаниинь
мэнэй өөрынь
лха ябадал тэ-
муудхаха яба-
болохогүй. Тэ-
үнгэ алмаад,
а болоно.
өөрынь үные
түлөө тэмсэл
ёhотой. Зүгөөр
хэрэгсэлэй ша-
а аргаар бэшэ,
hайн материал-
лэхэ, үйлэдбэ-
ые hайжаруул-
е hайнаар хэ-
р ябуулагдаха
уудта харюу-
ндаhанай эсэс-
ханууд, стано-
уулганууд бо-
р соо хүдэлмэ-
заhабарилагда-
Али нэгэн эд хэ-
рилгын эконо-
е тодорхойлхо-
найдабаритай
удаан хүдэлмэ-
е хараадаа аба-
эдүүд, бидэнэр
абарилгада тон
гаргашалнабди.
й ажахые тон
руулнабди.
шанар тухай,
ческэ хэмжээн

тухай хэлэхэ зуураа, би заводууд дээрэ, совнархозуудта hайн дуранай, олониитын хабаадалгын үндэhэ hуури дээрэ тусхай научно-техническэ комиссинуудые эмхидхэхэ гэhэн дурадхал оруулха байгааб. Гаргагдаhан түхеэрэлгын хэмжээнь эрдэм ухаанай болон техникын мүнөө үеын туйлалтануудта хэр зэргэ харюусанаб гэжэ эдэ комиссинууд сэгнэхэ ёhотой. Заводуудые техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлгын, хуушарhан түхеэрэлгые шэнэ, үлэмжэ бүтээсэтэй түхеэрэлгээр hэлгэхэ түсэб зохёохо гэhэн уялга эдэ комиссинуудта даалгажа болохо байгаа.

Продукциин шанарые hайжаруулха шухала арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн юуб гэхэдэ, үйлэдбэридэ автоматикые түргэнөөр нэбтэрүүлхэ, поточно лининүүдтэ эдэбхитэйгээр, түргэнөөр шэлжэн орохо ябадал болоно. Предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд бии байгаа технологическа процессүүдые **ш ү ү м ж э л х ы** ёhoop хаража үзэхэ, тэдэниие үлэмжэ hайн юумээр hэлгэхэ, эд хэрэгсэл бүтээлгые болохо газартань программированна үйлэдбэридэ **ш э л ж ү ү л э н** оруулха зэргэтэй. Цех, завод, комбинат, совнархоз дотор хэмжээ ябуулгануудые зохёогоод, удаань бухыдөө орон дотор хэмжээ ябуулгануудые зохёохо хэрэгтэй. Эдэ хэмжээ ябуулганууд хожомынь арадай ажахын түсэбүүдтэ оруулагдаха ёhотой байгаа.

Энэ зорилгые миил захиргаанай аргаар шиидхэхэ бэшэ, харин энэндэ үргэн ниитые хабаадуулха, партийна организацинуудай, профсоюзуудай, комсомолой, хэблэлэй анхарал хандуулха шухала. Предприятинуудай хүдэлмэриие гансал тоогой талаар сэгнэхэ бэшэ, харин гаргаhан продукциин шанарай талаар, тэрэнь мүнөө үеын техническэ туйлалтануудта, Эсэгэ ороной болон хилын саада тээхи техникын hайн үльгэр жэшээдэ хэр зэргэ харюусаhан хэмжээгээрнь сэгнэхэ хэрэгтэй.

Эд хэрэгсэлнүүд, машина болон материалнуудай шанарые hайжаруулга экономическа ехэ аша үрэ үгэхэ. Энээнтэй дашарамдуулан, продукци гаргалгын шанарай хойноhоо хэгдэдэг хиналтые дахин хаража үзэхэ шухала. Энэ хиналтые техническэ үндэр хэмжээндэ табиха хэрэгтэй. Предприятинууд, үйлэдбэриин лабораторинуудые хэрэгтэй инструментнүүд, приборнууд болон реактивуудаар хангаха шухала. Эдэ түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэжэ, бүтээн гаргадаг продукциин хэр зүбөөр бүтээгдэhыень, сортыень зүбөөр тодорхойлжо болохо байна.

Хуушан продукци гаргахаяа болижо, мүнөөнэй эрилтэдэ харюусамаар шэнэ, бүри hайн продукци баалалтагүйгөөр гаргахын тула предприяти болон совнархозые хайшан гээд урмашуулжа байха тухай мүн лэ бодомжолжо үзэхэ хэрэгтэй гээшэ ха. Предприятиин бүхы коллектив, мүн предприяти дээрэ хүдэлжэ байhан ажалша бүхэнэй урмашуулагдажа байхаар энээниие хараалха хэрэгтэй.

Шэнэ продукци нэбтэрүүлхэ, тиигээд ашаглажа, олоор гаргаха хэмжээ ябуулганууд арадай ажахын түсэбүүд дотор тодорхойлогдоhон байха зэргэтэй. Тиихэдээ шэнэ продукци гаргахын тула үйлэдбэреэ саг зуура зогсоожо, шэнээр түхеэрхэ ушар гаража болохо. Тиимэ юумэ хэхэ хэрэгтэй, юуб гэхэдэ, шэнэ продукци үйлэдбэрилхын тула саг зуура үйлэдбэреэ байлгаhанай гаргаша хожомоо түргөөр бусаха ха юм.

Туршажа үзэхын тула зарим үйлэдбэри дээрэ, илангаяа ехэ харюусалгатай продукци, жэшээлбэл, авиационно мотоорнууд, радиотехническэ, электрическэ приборнууд гэхэ мэтые гаргадаг үйлэдбэридэ сдельнэ түлбэриин орондо повременнэ түлөөhэ байгуулжа болоно. Тиихэдээ эд хэрэгсэлнүүдэй hайн шанарай, үни удаан ашаглагдаха байhанай түлөө материальна урмашуулга хараалагдаха байна. Энэ хэмжээн үйлэдбэриин бүтээсые бага болгоохо гэhэн hанамжа гаража болохо. Энэ hанамжа үндэhэгүй, юуб гэхэдэ, мүнөөнэй техникэ болон технологиин хэмжээнэй ашаар олон предприятинууд жэгдээр хүдэлдэг болоо, энэнь үйлэдбэриин поточно аргаhаа дулдыдажа, продукциин ехэ, багаар гаргагдахань урид тодорхойлогдоно.

Промышленностиин арга боломжонууд тухай хэлэхэ зуураа, түхеэрэлгэнүүдэй заhабариие зүбөөр эмхидхэхэ шухала байhан тухай анхаралаа хандуулангүй байжа болохогүй.

Манай орондо үйлэдбэриин гол зэр зэмсэгүүдые заhабарилгада жэл бүри 7 миллиардhaa дээшэ түхэриг гаргашалагдана. Тиихэ зуураа, тэрэнэй хахадынь ябууд хэгдэдэг, мүн капитальна заhабарида гаргашалагдана. Мүнөө заhабарилгын ажалда 2 миллионhoo олон хүн, түмэр отолдог 800 мянга шахуу станок хүдэлнэ.

Манайда заhабарилгын хэрэг муугаар эмхидхэгдэнхэй, олон предприятинуудта тэрэ хуушанай ёhoop хэгдэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Предприяти бүхэн шахуу түхеэрэлгээ өөрынгөө хүсөөр заhабарилна, запчастьнуудые ехэ үнэтэйгөөр бүтээнэ. Заhабарилгын цехүүдтэ түхеэрэлгэнүүд тон муугаар ашаглагдана, олон ушарта заhабарилгын ажалай шанар хангалтагүй, тиимэшье haa, заhабарилгын үнэ сэн үлүү ехэ.

Заhабарилгын ажахые гуримшуулха хэрэгтэ СССР-эй совнархоз, СССР-эй Госплан, Союзай hалбаринуудай комитедүүд, нютагай партийна болон ажахын эмхинүүд оролсохо ёhотой. Заhабарилгын хэрэгые индустриальна үндэhэ hууритай болгохо шухала. Тиихын тула запасной частьнуудые нэгэ газарта олоор гаргадаг болохо хэрэгтэй.

Загаhа баридаг флодой заhабарилгын дутагдалнууд тухай партиин Находкинско горкомой секретарь нүхэр Хромовских эндэ зүб хэлээ. Тэрэнэй дурадхалнууд ехэ анхарал хандуулмаар. Станок болон бусад механизмуудые заhабарилхын тула запасной частьнуудые гү, али бүхэли агрегадуудые гаргадаг тусхай заводуудые байгуулха шухала гээшэ ха. Ажал хэрэгээ иигэжэ эмхидхээ hаамнай, заhабарилга хэгдэхэдээ, гол түлэб хуушарhан детальнууд болон узелнууд шэнээр hэлгэгдээд лэ дүүрэхэ байна.

Энэ хэрэгэй түлөө харюусалгатай нүхэдүүд орон доторхи машина болон механизмуудые заhабарилха хэрэгые hайжаруулха талаар бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ ёhотой. Энэ хадаа манай промышленность болон барилгын машина, механизмуудые ашаглаха хэрэгые hайжаруулха шухалын шухала зорилго гэжэ хараадаа абаха зэргэтэй.

Машина, түхеэрэлгэ болон үйлэдбэриин бусад зэр зэмсэгүүдые гаргадаг предприяти продукцяа запасной частьнуудаар хангадаг байгаа hаань hайн байгаа. Хилын саанахи бараг hайн бүхы фирмэнүүд тиигэдэг байна. Тэндэ фирмэ худалдаhан машинаяа 8—10 жэлэй туршада шухала запасной частьнуудаар хангажа байдаг.

Түхеэрэлгэнүүдые заhабарилха талаар үйлэдбэриин зохихо баазатай, материальна шухала арга боломжонуудтай тусхай трестнүүдые совнархозуудта эмхидхэхэ тухай мүн лэ бодомжолходо болоно. Түхеэрэлгэнүүдэй заhабарилгые зүбөөр эмхидхээд байбал, ажалай гаргаша, заhабарилгын хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэн эрид хороогдохо байна. Түхеэрэлгэнүүдэй хойноhoo харууhа, тэдэнэй заhабариие зүбөөр эмхидхэхэ шухала зорилгые гүнзэгыгөөр шудалжа үзэхэ, тиигээд бодото дээрэнь шиидхэхэ эрилтэ табигдана гэжэ тобшолон хэлэе.

шэлүүлхэ даабариие 1900 предприяти дүүргээгүй.

Энээниие юугээр тайлбарилхаб? Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ тухай ехээр шашадаг аад, энэ шухала участок дээрэ бодото дэрээ биратай юумэ хэдэггүй инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, предприятинуудай, ажахын болон партийна эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд үшөөл бии байhаар.

Долоон жэлэй түсэбые дүүргэхын тула промышленностьда ажалай бүтээсые жэл бүри 6,5 процентээр ехэ болгохо хэрэгтэй. Энэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Теэд Мурманска совнархозой түрүүлэгшэ нүхэр Шлыков, урдань байhан Ивановска совнархозой түрүүлэгшэ нүхэр Алексеев үнгэрhэн жэлнүүдтэ туйлаhан ажалай бүтээсын хэмжээе дээшэлүүлхэгүй, харин доошолуулхаар мүнөө жэлэй түсэбтэ хараалхые эрилтэ табиhан байна. Ставропольска, Хойто-Осетиин, Амарай болон бусад урдань байhан совнархозуудай хүтэлбэрилэгшэд мүн лэ иимэ буруу hанамжатай байгаа. Тэдэнэр 1963 ондо ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар даабари бү үгэгты гэжэ арсалдаа гаргаhан юм.

Иимэ hанамжанууд нютагай партийна органуудай зүгhөө буруушаагдаагүй байhан ушар анхарал хандуулна. Энэ ушарта дурсагдаhан партийна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй абяагүй байhан ябадалые ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй буруу hанамжые дэмжэhэн дээрэ тооложо болоно.

Хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй ажалай бүтээсын хэмжээе зүбөөр сэгнэжэ байха зүб показательнуудые промышленностиин hалбари бүхэндэ зохёохо шухала. Эдэ показательнуудые завод, цех соогоо сасуулжа үзэхэ, мүн манай эрхим предприятинуудай болон хариин фирмэнүүдэй показательнуудтай сасуулжа үзэхэ хэрэгтэй. Тиигээд олониитэ ажалшадай хабаадалгатайгаар тодорхой хэмжээ ябуулга зохёожо, ажалай бүтээсын эгээн ехэ хэмжээе үлүү гарахын тула участок, цех бүхэндэ, бүхы завод доторoo нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй. Ямар тодорхой зорилгонуудые хэзээ бэелүүлхэ хэрэгтэйб, энэ үйлэдбэриие хүгжөөхын тула гүрэнhөө ямар туhаламжа хэрэгтэйб, өөрынгөө хүсөөр юу хэжэ болохо байнаб гэжэ предприятиин, коллективэй, хүдэлмэришэн бүхэнэй мэдэжэ байхань тон шухала. Энэ хадаа наука болон техникын шэнэ шэнэ туйлалтануудай үндэhэ hуури дээрэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө ажалша бүхэнэй, хүдэлмэришэ, коллектив бүхэнэй тодорхой түсэб болохо байна.

Ажалай журам эбдэдэг хүнүүдтэй, ямаршье шалтагаангүйгөөр ажалаа ходо hэлгэжэ байдаг хүнүүдтэй улам эдэбхитэйгээр тэмсэхын тула урмашуулгын элдэб янзын хэмжээнүүдые, тэрэ тоодо амаралтын талааршье, хэрэглэжэ байха тухай эндэ үгэ хэлэhэн «Красный пролетарий» гэжэ Москвагай заводой токарь нүхэр Кузьмин тон зүб асуудал табина.

Хүдэлмэришэдэй болон алба хаагшадай амаралта тухай асуудалые хаража үзэхэ байгаа. Мүнөө дээрээ энэ хэрэгтэ нэгэн адляар хандадаг байна. hайнаар хүдэлдэг инженер, техник, хүдэлмэришэн болон алба хаагшашье, мүн өөрынгөө уялгада муугаар хандадаг хүншье амаралтада гараха эрхээ адляар хэрэглэдэг байна. Энэ зүб гээшэ гү?

Амарха эрхэ—конституцяар үгтэhэн эрхэ мүн. Эрхэтэн бүхэн ажал хэхэ, амарха, hураха, үндэр наhатай болоходоо, материальна талаар хангагдажа байха гэжэ манай конституци дотор бэшээтэй. Энээн соо ажал амаралта хоёрой сэхэ холбоотой байhыень харана бээзт. Предприятинууд дээрэ, научно-шэнжэлэлгын институдууд болон эмхи зургаануудта hайнаар хүдэлдэг хүнүүдые урмашуулхаар амаралтын **хэрэгые эмхидхэхэ** хэрэгтэй байгаа. hайнаар хүдэлдэг, ажалай ехэ бүтээсэ туйладаг, нормонуудаа дүүргэдэг, hайн шанартай продукци үгэдэг хүндэ амаралтын үдэрнүүдые нэмэжэ үгэхэ хэрэгтэй.

Нормонуудаа ходо дүүргэдэггүй, ажал хэрэгтээ муугаар хандадаг, муугаар хүдэлдэг, ажалhаа гээгдэдэг, предприятиhaa предприятида гүйжэ байдаг хүнүүдэй амаралтые хороохо гү, али тиимэ хүнүүдтэ заhартарнь амаралта оройдоо үгэхэгүй байгаа. **(Альга ташалган).**

Энэ асуудалые тус тус мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдэй зүбшэн хэлсэлгэдэ профсоюзуудай табяа hаань, партийна, комсомолой организацинууд, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд үнэн сэхээр, hайнаар хүдэлдэг хүнүүдые урмашуулжа байхаар амаралтын хэрэг тухай дурадхалнуудые хүдэлмэришэдтэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэй, алба хаагшадтай зүбшэн хэлсэжэ зохёогоо hаань hайн байгаа.

Иимэ гуримаар амаралта үгэдэг болоо haa зүб ха гэжэ hананам. Гэбэшье, нүхэдүүд, эдэ бүгэдые hайнаар бодомжолжо үзэхэ, шиидхэбэри гаргахынгаа урда тээ хүдэлмэришэдтэй, алба хаагшадтай зүбшэхэ хэрэгтэй гэжэ дахинаа хэлэнэм.

Олон мянган ажалшад амаралта абажа, амаралтын байшангууд болон санаторинуудта амарна. Гэбэшье, энэ талаар зохихо гурим үшөөл үгы. Олон ушарта манай курортын газарта бүхэли наhаараа амаржа байдаг элүүр энхэ хүнүүд «бэеэ амаруулжа» байдаг. **(Зал соо шэмээтэй болоно, альга ташалган).** Путёвконуудые хубаарилгада гуримгүй дээрэhээ иимэ ушар гарана.

hайн хүдэлмэрилэгшэдэ амарха путёвкошье, мүн бусад урмашуулганууд олдохо. Харин залхуу зайгуул хүнүүдтэй, ажалhаа хулжагшад болон обществодо харша бусад этэгээдүүдтэй улам эдэбхитэйгээр тэмсэхэ шухала. Зарим хүниие баадхалгагүйгөөр заhажа болохогүй гэжэ хараадаа абаха хэрэгтэй. Хэрбээ бидэнэр тэдээндэ гансал лекци уншаад байгаа hаамнай, тиихэдэмнай тэдэнэр, арадай хэлсэдэгэй ёhoop, хамараа ухашалжа байхадань, ямаршье нүлөө үгэхэгүй. Тиимэ хүндэ таанарай ямаршье лекци уншаа hаа, — тэрэ нүлөөгөө үзүүлхэгүй. Иимэ ушарта хуули засаг хэрэглэхэ шухала. Үгтэhэн хуули засагые арадай аша туhада хэрэглэжэ шадахагүй байбал, баhал hайн бэшэ.

Манай орон дотор ажал хэдэг хүн хүндэтэй, харин ажал хэдэггүй, хүнэй хүзүүн дээрэ байдаг хүнүүдые курортын газарта абаашаха бэшэ, харин элишэлэн буруушааха хэрэгтэй. **(Зал соо шэмээтэй болоно, альга ташалган).**

Обществодо харша этэгээдүүдтэй тэмсэлые партийна организацинууд, профсоюзууд, комсомол болон хэрэгтэй сагта милици ябуулха ёhотой. Онсо ехэ гэмтэ ябуулга тушаа манай гүрэнэй аюулгүй байдалые хамгаалдаг органууд хэмжээ абаха болоно. Хүнэй хүзүүн дээрэ байдаг этэгээдүүдтэ эбсэшэгүйгөөр хандаха, тэдэниие заатагүй ажал хэхэ эрхэ байдалда байлгаха шухала. **(Үни удаан болоhон альга ташалган).** Бидэнэр тиимэ хүнүүдhээ ондоо юумэ эринэгүйбди, тэдэнэр бүхы совет хүнүүд шэнги ажал хэг лэ! **(Альга ташалган).**

Тиигээгүй hаа, юун болоно гээшэб: бүхы совет хүнүүд ажал хэнэ, харин тиимэ хүн хүсэ шадал ехэтэй аад, ажал хэнгүй, гансал эдеэд байна. Тэрэ юу эдинэб? Тэрээндэ бурхан тэнгэриhээ юумэ хаяжа үгэнэгүй, ажал хэдэг хүнүүдhээ хулуужа байна ха юм. Иимэ этэгээдүүдтэ эбсэшэгүйгөөр хандаха ябадалые хүниие хүндэлхэгүй, эрхэ сүлөө болон демократиие эбдэлгэ гээшэ гэжэ тооложо болохо гү? Хэрбээ хүдэлхэ дурагүй хүниие баалалтаар хүдэлдэг болгохо ябадал өөрыгөө хүндэлхэ мэдэрэл тэрээндэ олгуулhан хэрэг болоно. **(Нэрьемэ альга ташалган).**

Техническэ дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ дээдэ hургуулиин научна кадрнууд ехэ үүргэ дүүргэжэ шадаха.

hалбаринуудай комитедүүдтэ наукын, техникын, үйлэдбэриин технологиин асуудалнуудые шиидхэжэ байха даалгабари үгтэнхэй. Энэ шухала хэрэг. Гэбэшье, манай орон дотор тон олон эрдэмтэд университедүүд болон институдуудта хүдэлжэ байдаг. Теэд олон ушарта лабораторинуудай муугаар түхеэрэгдэhэн, hургуулинуудта хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдэй үгы дээрэhээ тэдэнэр гансал багшалха ажалтай болонхой. Эрдэмтэдэ хаанашье, ямаршье предмет заагаашье hаа, мүн мэргэжэлээ дээшэлүүлхын туладашье заатагүй туршалга хэжэ байха хэрэгтэй. Тиихын тула шухала арга боломжотой байха болоно.

hургуулинуудта хүдэлжэ байhан эрдэмтэдэй гол ажалhаа hамшангүй шэнжэлэлгэ туршалгын ажал хэжэ байхын тула зарим заводуудай дэргэдэ лабораторинуудые, туршалгын баазануудые байгуулха тухай бодомжолхо бологдоно. Энэ гансашье багшанарта туhатай бэшэ, эдэ зургаанууд эрдэм наукын хүдэлмэридэ ахалагша курснуудай студентнүүдые, ассистентнүүдые хабаадуулжа байха юм. Тиигэжэ дээдэ hургуулиин эрдэмтэд коммунизм байгуулгын аша туhада өөhэдынгөө эрдэм бэлигые бүри ашагтайгаар хэрэглэжэ шадаха, студентнүүд, ассистентнүүд болон аспирантнуудые научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэридэ дадхааха байна.

Өөрын баазатай, hайн лабораторинуудтай дээдэ hургуулинуудта захилта хэхэ хэрэгтэй. Тиигэжэ научна хүдэлмэрилэгшэд эндэшье арадай ажахыда хэрэгтэй шэнэ техникэ байгуулгада улам эдэбхитэйгээр хабаадаха болоно. Тэрэшэлэн бүхы дээдэ hургуулинуудай лабораторинуудые hайнаар зэбсэгжүүлхэ тухай оролдохо шухала. Дээдэ hургуулинуудай научна хүдэлмэрилэгшэд наука болон техникые хүгжөөхын тула, үйлэдбэриин аша туhада ехэ юумэ хэжэ шадаха.

Хилын саана, илангаяа США-да, эрдэм ухаанай олон туйлалтанууд университедүүдтэ хэгдэдэг. Капиталистнууд эдэ университедүүдые мүнгөөр хангана, захилта хэнэ, тиихэдэнь тэдэнэр фирмэдэ хэрэгтэй али нэгэн темые зохёоно.

Манайда наукын элдэб янзын асуудалнуудые шиидхэхын тула шэнжэлэлгын тусхай институдууд байгуулагданхай. Энэ hайн гээшэ. Теэд дээдэ hургуулинуудай олон тоото научна хүдэлмэрилэгшэдые арадай ажахыда шухала хэрэгтэй али нэгэн асуудалые зохёон шиидхэхэ хэрэгтэ хабаадуулангүй яажа байхабибди.

Дээдэ hургуулиин кадрнуудые бүри hайнаар хэрэглэхэ тухай бодомжолхо хэрэгтэй. Дээдэ hургуулинуудай научна хүдэлмэрилэгшэд шэнжэлэлгын ажал ябуулгада студентнүүдые хабаадуулхадань студентнүүдэй, аспирантнуудай эрдэм бэлигэй аша туhа түргөөр гаража үгэхэ. Зарим студентнүүд, аспирантнууд диплом абахынгаа гү, али диссертаци бэшэхынгээ холо урид шухала темэнүүд дээрэ амжалтатайгаар хүдэлжэ шадаха.

Ажалые наукын ёhoop эмхидхэхэ асуудалнууд үйлэдбэриие эрхилхэ таhаршагүй, шухалын шухала асуудал мүн. Мүнөө үйлэдбэриие эрхилхэ гол үүргэ совнархозууд дүүргэнэ. Энэ хадаа өөhэдынгөө предприятинуудай ажалай эмхидхэлэй түлөө бүрин харюусалгыень совнархозууд даажа абана гэhэн удхатай.

Промышленностиин hалбаринуудай гүрэнэй комитедүүдые байгуулга hалбари доторoo ажалай эмхидхэлэй асуудалнуудые шэнжэлхэ болон шиидхэлгын hайн эрхэ байдал байгуулжа үгөө. Комитедүүд эдэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ научно-шэнжэлэлгын институдуудай хүсэл оролдолгые шэглүүлхэ ёhотой. Шэнэ техникэ, мүнөөнэй технологи нэбтэрүүлгэ научна ёhoop ажалай эмхидхэлгэтэй суг хамта хэгдэхэ болоно.

Манай ажахын хүтэлбэрилэгшэд ажалай эмхидхэлэй асуудалнуудаар бага hонирхоно гэжэ олон жэшээ, баримтанууд харуулна. Нэгэ иимэ ушар hанагдана. Дайнай hүүлээр бидэнэр США-haa шлакоблок бүтээдэг хэдэн заводуудые худалдажа абаабди. Тэрэнэй нэгые Киевтэ барьяа hэмди. Тэрээндэ зуу шахуу хүн хүдэлөө hэн, харин Америкэдэ тиимэ заводто оройдоо 16 хүн хүдэлдэг байгаа. Энэ заводой хүдэлмэрилэгшэдэй тоо хороохын тула ехэхэн оролдолго гаргагдаа hэн.

Украинада хүдэлхэдөө энэ заводто би олохон ошодог hэм. Дайнай hүүлээр бүхы Киев hандаргагдаhан, гэрэй хана бариха материал ехэ хэрэгтэй байгаа. Тэрэ сагта шлакоблогууд барилгын түрүү шэнжын материал байhан юм. Машинын заводто дүтэлхэдэ (тиигэжэ директор захирдаг байгаа ха) минии харахагүйн тула туhалбариин ажал хэдэг хүдэлмэрилэгшэдые нюугдахыень бааладаг hэн. **(Зал соо энеэдэн болоно).** Тиигэжэ заводой хүтэлбэрилэгшэд хэмhээ олон хүдэлмэришэд манайда үгы гэжэ харуулхаа hанадаг бэлэй. **(Зал соо шэмээтэй болоно).**

Үшөө нэгэ иимэ жэшээ. Немецкэ фирмэhээ худалдажа абтаhан полиэтиленэй томо үйлэдбэри Башкирта ашаглалгада ороо. Фирмын проектын ёhoop, энэ үйлэдбэриие 500 хүн хангаха байгаа, харин манайда 760 хүниие табяа.

Манай заводуудай гол цехүүдэй хүдэлмэришэдэй тоо хариин предприятинуудайхитай адли, гэбэшье, туhалбариин ажал хэдэг хүнүүдэй тоогой талаар ехэ илгаатай. Манайда туhалбариин ажалда дан олон хүн хүдэлдэг. Промышленностьда туhалбариин ажал хэдэг хүдэлмэришэдэй тоо 9 миллион болоно.

Энэ юугээр тайлбарилагданаб гэхэдэ, манай предприятинуудта гол үйлэдбэреэ hайжаруулха хэрэгтэ онсо ехэ анхарал хандуулагдаад, бүхы туhалбариин ажал, захиргаанай аппарадай ажал үнинэй, хуушарhан аргаар хэгдэнэ. Тиимэhээнь гол цехэй хүдэлмэришын бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлөөшье hаань, бүхы предприятиин показательнууд бага болоно. Энээнhээ тобшолол хэхэдэ—бүхы туhалбариин ажалые hайнаар эмхидхэхэ, үйлэдбэри дээрэшье, захиргаанай талааршье ажалые научна ёhoop эмхидхэхэ асуудалые тодорхойгоор шиидхэхэ хэрэгтэй.

Ниитын ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ инженерно-техническэ, проектно-конструкторска хүдэлмэридэ хүдэлдэг, тэрэшэлэн арадай ажахые ударидадаг, тоо бүридхэл хэдэг хүдэлмэрилэгшэдэй ажалые оньhожоруулга болон ашагтай hайнаар эмхидхэлгэ ехэ удха шанартай гээшэ. Орон доторнай энэ ажалда 10 миллионhoo олон хүн хабаадуулагдана, тэрэ тоодо Россин Федерацида 6 миллионhoo олон хүн хүдэлнэ.

Тоо бодолгын, проектно-конструкторска, барлан буулгадаг, өөрөө тоолодог техникые бүтээдэг үйлэдбэриин хүгжэлтын, мүн эдэ зэр зэмсэгүүдые нэбтэрүүлгын темп hула. Тиимэhээнь энэ техникэ жэлhээ жэлдэ дуталдана.

Нёдондо жэл манайда тоо бододог 30 мянган машина бүтээн гаргагдаа, тиихэдэнь Германиин Демократическа Республикада—100 мянгаhаа олон, Америкын Холбоото Штадуудта—500 шахуу мянган машина бүтээн гаргагдаа.

Тоо бододог, проектно-конструкторска, барлан буулгадаг, тоолодог техникые олоор бүтээн гаргаха тодорхой түсэб табихыень түсэблэдэг органуудта даалгаха шухала. Оньhожоруулагдаhан тоо бүридхэлые нэбтэрүүлхэ, тэрээндэ хүнүүдые hургаха талаар ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй. Статистическэ болон бүридхэлэй мэдээнүүдые гуримшуулхада hайн программа табиха, байгуулагдаhан тоо бодолгын машинануудые hайнаар ашаглаха арга олгохо байна.

Үйлэдбэриин экономикые hайжаруулха гол юумэн гэхэдэ, үйлэдбэриин ажалда автоматизаци бүхы хэмжээгээр нэбтэрүүлгэ, арадай ажахын бүхы hалбаринуудта предприятинуудай хамжан ажаллаха ябадалые hайжаруулга болоно.

Капиталистнууд үйлэдбэреэ автомат, поточно аргаар эмхидхэдэг гэжэ мэдээжэ. Теэд капиталис оронуудта энэнь ехэ хёмороотойгоор хэгдэдэг. Тэндэ үйлэдбэри оньhожоруулга болон автомат арга нэбтэрүүлгэ олон зуу мянган, миллион хүнүүдые ажалгүй болгожо, үлэсхэлэн хоохон байдалтай, ажалгүй хүнүүдэй тоо олошорно.

Манай социалис эрхэ байдалда оньhожоруулга болон автоматизацилга хүнүүдтэ баяр баясхалан асарна, тэдэнэй ажалые хүнгэдхэнэ, бүтээсыень дээшэлүүлнэ, үйлэдбэриие үргэдхэнэ, гүрэнэй арга боломжые арьбадхажа, арадай материальна болон оюун ухаанай эрилтые бүри хүсэд дүүрэнээр хангаха арга боломжо олгоно.

Эдэ шухала болоhон асуудалнуудые шиидхэхын тула бүхы хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд, эрдэмтэдые хабаадуулха, тодорхой ажал хэрэгтэ, манай партиин Программаар табигдаhан шухалын шухала экономическа зорилгонуудые бэелүүлгэдэ тэдэниие элсүүлхэ зорилго мүнөө табигдана.

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

...АЖАЛАЙ БҮТЭЭСЫЕ ТАhАЛДАЛГҮЙГӨӨР ...ДЭЭШЭЛҮҮЛГЭ—МАНАЙ ГОЛ ЗОРИЛГО

ммунис бай-
ай бүтээсын
ргэн ургалта
шанартай гэ-
айн мэдээжэ.
н түргөөр ур-
эй экономиче-
р ехэ болоно,
арьбадхагдана.
ал hайжарна.
бүтээсые та-
дээшэлүүлгэ —
й, манай оро-
шадай гол ан-

харал оролдолго доро байдаг.

Долоон жэлэй түсэбэй дүрбэн жэлэй туршада ажалай бүтээсэ промышленностьда 25 процентээр, барилгада—30 процентээр ургаа. Тиихэ зуура, промышленностиин олонхи hалбари хүдэлмэриин богони үдэртэ оронхой гэжэ хараадаа абаха шухала. Тиимэ дээрэhээ ажалай бүтээсые часаар абажа хараха болоо hаа, промышленностьда 40 процентhээ ехээр, барилгада 47 процентээр ехэ болоо.

Гэхэтэй хамта долоон жэлэй түсэбэй даабарита тоонууд ажалай бүтээсын ургалтын талаар дүүргэгдэдэггүй байhыень харангүй гаража болохогүй. Даабарита тоонууд мүн России Федерациин промышленностьда 0,7, барилгада 4 шахуу процентээр дүүргэгдээгүй. Нёдондо жэл республика дотор ажалай бүтээсые дээ-

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгын үргэлжэлэл

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1, 2, 3-дахи нюурта)

Нүхэдүүд! Капитальна барилгын зарим асуудалнууд тушаа хэлэхыемни мүнөө зүбшөөгыт. Долоон жэлэй түсэбэй үнгэрһэн дүрбэн жэлэй туршада гүрэнэй болон колхозуудай капитальна һомололго 139 миллиард түхэриг болоо. Энэнь дайнай урда тээхи бүхы жэлнүүдтэ хэгдэһэн капитальна һомололгоһоо 3,4 дахин ехэ болоно.

Барилгашад ехэ хүдэлмэри хээ, улам һайнаар хүдэлдэг боложо байна. Долоон жэлэй түсэбэй дүрбэн жэлэй туршада промышленна 3700-һаа олон шэнэ томо предприятинууд ашаглалгада оруулагдаа. Городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта 324 миллион 800 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд баригдаа гэхэ гү, али 9 миллион шахуу шэнэ квартиранууд бодхоогдоо.

Гэбэшье, хэрбээ капитальна барилгын, түсэблэлгын болон эмхидхэлэй дутагдалнуудые шууд сэхээр, түргөөр усадхадаг байгаа һаа, барилгадахи эд зөөри болон материальна арга боломжонуудаа тараажархиха ябадалда эсэс табяа һаа, бидэнэр бүри ехэ юумэ хэжэ шадаха байгаабди. Энэ шалтагаанаар нёдондо жэл үйлэдбэриин гол фонднуудые ашаглаха түсэб 92 процент, гэр байрын талаар — 94 процент, тиихэлэ Россин Федерацида энээнһээ үшөө бага—89 процент дүүргэгдээ.

Энэ жэлдэ ехэ юумэн хэгдэхэ ёһотой, теэд мүнөө дээрээ барилгашад энэ жэлые муугаар эхилээд байна. Түрүүшын кварталда капитальна һомололгын түсэб ойродоо 86 процент, тиихэдэ барилгын-монтажна хүдэлмэриин талаар — 91 процент дүүргэгдээ. Энээниие эрид заһаха, гээгдэлһээ гараха хэрэгтэй.

Капитальна һомололгые суглуулха тухай бидэнэр үсөөн бэшэ хэлсээбди, шиидхэбэри абаабди. Энэ зорилго ямараар дүүргэгдэнэб? Хэрэгтэй аша үрэ бидэнэр үшөө абаагүйбди гэжэ мэдэрхэ шухала. Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада баригдажа байһан үйлэдбэриин барилгануудай тоо 160 мянгаһаа 195 мянга хүрэтэрөө гэхэ гү, али 20 процент ехээр ургаа.

Энэ үеын туршада дүүргэгдээгүй барилгын хэмжээн, тодхогдоогүй түхеэрэлгын тоо ехэ болоо. Энээнһээ байтагай 1963 оной түсэб табихадаа, союзна республиканууудай Министрнүүдэй Совендүүд, министерствэнүүд болон ведомствэнүүд үйлэдбэриин шэглэлтэй үшөө 4,5 мянган барилга шэнээр эхилхэ дурадхал оруулаа. Тэдэнь 30 мянга шахуу тооной барилга хэгдэхээр хараалагдана. Энэ асуудалые хаража үзэхэдөө, СССР-эй Госстрой, СССР-эй Госплан ёһотоор хаража үзөөгүй, тэсэмгэйгээр хандажа, ойродоол 900 барилга тушаа дурадхалые арсаһан байна.

Баригдажа байһан барилгын олон байха бүри, барилга бүхэн бага материал ба түхеэрэлгэ абадаг юм. Олон барилга эхилһэнээрээ һайзагайрха бэшэ, харин барилгые түргэнөөр ашаглалгада оруулхада ашатай туһатай ха юм. Хэрбээ олон барилгануудай баригдажа байхада, үсөөн предприятинуудай барилга дүүргэгдэнэ. Иимэ ушарта эд зөөри, хүдэлмэришэ хүсэн, түхеэрэлгэнүүд техническэ арга боломжоһоо үлүү үни удаан сагта барилга дээрэ байна. Тиимэ дээрэһээ гаргашалагдаһан эд зөөриин ашаа үрээ харуулха болзорынь һунаагдана.

Энэ үзэг бэшэг заа-зууханшье мэдэхэ хүндэ ойлгосотой байха ёһотой. Ойлгосотойншье ойлгосотой, теэд зарим нүхэдүүд ойлгожо байгаад буруугаар хэнэ. Заримдаа заводые гурба-дүрбэн жэлэй туршада барихын орондо 12 жэл барина. Хэрбээ энэ заводые 5—7 жэл болоһон хойно эхилээд, тэрэниие барихын тула хэрэгтэй бүхы юумые барилгашадта үгөөд байгаа һаа, тэрэ завод 2—2,5 дахин түргөөр бүтээгдэжэ, орондоо хоёр дахин түргөөр эд зөөри үгэжэ эхилхэ һэн. Тиин, манай ороной хүсэ шадал түргөөр ехэ болохо бэлэй. **(Нэрьемэ альга ташалган).**

Энээниие мэдэхэгүй нэгэшье хүн партида үгы гэжэ дахинаа хэлэнэм, теэд түсэбэй табигдажа эхилхэдэ, зарим нүхэдүүд эд зөөридэ хомхойгоор оролсоно. Тэрээндэ эндэшье, тэндэшье юумэ хэхэ хэрэгтэй болоно. Тэрээндэ иигэжэ хэлэгдэнэ: «Танда проект үгы». «Проект үгы һаа, бии болохо. Титульнэ списогтэ барилгын орохонь намда шухала»,—гэжэ тиимэ хүдэлмэрилэгшэ мэдүүлнэ.

КАПИТАЛЬНА БАРИЛГЫН ДУТАГДАЛНУУДЫЕ УСАДХАХА

Титульдэ ороо хадань, мүнгэ, хүдэлмэришэ хүсэ тэрээндэ үгэ. Мүнгэ үгэхэдэнь, тэрэ аппарат байгуулна, директорые томилно, теэд ажал хэгдэнэгүй. Барилгада ургтэһэн эгээл иимэ хэмжээнэй зөөри ондоо барилгые дүүргэлгэдэ хүрэдэггүй ушар олон үзэгдэнэ.

Тиимэ дээрэһээ ойлгуулхын тула зарим нэгэндэ зэмэ тохохо хэрэгтэй. Бидэнэр эндэ һууһан хэн нэгэндэ зэмэ тохожо магадгүйбди. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Тиимэ хүн өөртөө бэшэ, ниитын хэрэгэй тулада гүйгаа ха юм гэжэ хэлэжэ болохот. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Гэбэшье, нүхэдүүд, иимэ гүйлта бү хэгты. **(Зал соо шэмээтэй болоно, альга ташалган).**

Гүрэнэй үнгэ зөөриие бөөгнэрүүлэн хамтаруулхын орондо бидэнэр тэрэниие сасан тараажа, буруу ябадал гарганабди, капитальна һомололгонуудые баригдажа байһан барилгануудаар хубаан сасажархинабди. Тиихэдээ шэнэ шэнэ предприятинуудые хэр түргэнөөр ашаглалгада оруулхаар байнаб гэжэ хараада абадаггүйбди. Энэмнай боддолгүй, ехэ аюултай хойшолонгуудтай ябуулга гээшэ. Ажал хэрэгтээ иигэжэ аргагүй эзэн бусаар хандаха ябадалые тэсэжэ болохогүй. Бидэнэр шиидхэбэринүүдые абанабди, мүнгэ зөөри сасан тарааха ябадалые буруушаанабди. Теэд дүүргэгдээгүй барилгын хэмжээн урданайхидал адли улам ехэ боложо байдаг. Тиигэжэ энэ оной эхиндэ 27 миллиард түхэриг хүрөө.

Партиин Россин Федерацидахи обком болон крайкомууд титульнэ списогүүдые хаража үзэхэдөө, 2500 барилгануудта заһабари оруулаа. Харин РСФСР-эй совнархозуудта иимэ 50 мянган барилга бии байна ха юм! Тиин миил юрын ёһоор бодожо үзэхэдэ, үйлэдбэриин барилгануудай ойродоол 5 процентдэнь заһабари оруулагдаа гээшэ. Партиин олон крайкомууд болон обкомууд капитальна һомололгонуудые бөөгнэрүүлэн хамтаруулха талаар миил ёһын тэдыдэ оролдолго гаргаһан хэбэртэй болбо, харин мүнгэ зөөри сасан тарааха ябадал урдынхидал адли үзэгдэһөөр гэжэ энэ ушарһаа харагдана. Тиимэһээ Россин Федерациин совнархозуудай барилганууудта нэгэдэхи кварталда бэелүүлэгдэһэн барилга, хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо бүри бага болоһондонь гайхалгүй.

Дүүргэгдээгүй барилганууудые олошоруулха гээшэ бур шабартал адли татадаг юумэн. Тиин зарим нүхэд ямаршье бодомжогүйгөөр шэнэ шэнэ барилгануудые эхилхэдээ, бидэниие энэ бур шабар уруу шэрэн абаашана гээшэ.

Баригдаха зүйлнүүдһээ 2500 барилгые гаргаха тухай дурадхалые Госстройшье, Госпланшье хаража үзөөдүй, тиимэһээ эдэ барилганууудта мүнөөшье мүнгэн һомологдоһоор зандаа гэжэ эндэ үгэ хэлэһэн нүхэд тэмдэглээ. Энэнь үнэхөөрөөшье тиимэ. Энэмнай правительствэда хабаатай хэрэг гээшэ. Теэд өөрыгөө яажа шүүмжэлжэ болохоб? **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Ондоо хүниие шүүмжэлбэл дээрэ аабдаа. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Тиимэ гэжэ хүн зоной дуршалһөө эли болонхой. Таанад бүгэдэ энээн тухай һайн мэдэнэт. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Теэд нүхэд, би Министрнүүдэй Совендэй Түрүүлэгшэ байһан туладаа, ажал хүдэлмэридөө дутагдалнуудтай байһанайнь түлөө правительствэда ородог министрнүүдые шүүмжэлхэ эрхэтэйб. Эгээл тиимэһээ барилгада эмхи гуримгүй ябадал гаража байна гэжэ СССР-эй Госстройн түрүүлэгшэ нүхэр Новиков болон СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ нүхэр Ломако гэгшэдэй анхаралыень хандуулнаб. Мүнөө болоходо мүн ВСНХ-гай түрүүлэгшэ нүхэр Устиновшье энэ хэрэгые эрхилхэ ёһотой. Тэдэнэр өөһэдынгөө ээлжээндэ дутагдалнуудтай байһанайнь түлөө республиканска эмхинүүдые шүүмжэлхэ ёһотой. Гэбэшье, гансал шүүмжэлхэ бэшэ, харин гүрэндэ харша энэ ябуулгые усадхаха арга олохо хэрэгтэй. Тиихын тулада манда арга боломжо бии.

Хүндэтэ нүхэд! Мүнөө манай орон ямар асари ехэ хүсэтэй болоо гээшэб! Би наһатай зонуудай тоодо ороноб, тиин граждан дайнай дүүрээд байһан үеые һайн һананаб. Һайн һайхан үнгэрһэн саг тухай һанахадашье һайн гэжэ үбгэд хөөрэлдэдэг. Тиимэһээ би энээн тухай һанажа хөөрэнэб. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Граждан дайнай урда тээ Донбассай нэгэ руднигта слесареэр хүдэлөө һэм. Гэртээ бусажа ерэхэдэмни, намайе Рутченковска руднигай управляющиин орлогшоор томилһон юм.

Бидэнэр коксохимическэ завод һэргээн бодхоожо эхилээ һэмди. Чертёжнууд гэжэ байгаагүй. Урдань энэ завод бельгиинхидэй зөөри байгаа. Тиимэһээ тэдэнэр харихадаа, бүхы чертёжнуудаа абаад арилшоо. Тиимэһээ бидэнэр хуушан хүдэлмэришэдые бэдэржэ олоод, тэдээнтэй зүбшэн хэлсээд, коксын пеэшэнүүдэй хуушан батарейнүүдые задалжа, чертёжнуудые хээ һэмди. Ушарынь коксохимическэ үйлэдбэри юун гээшэб, тэрэниие хайшан гэжэ ашаглажа эхилхэб гэжэ мэдэхэеэ һанаһан байгаабди. Манда тиихэдэ инженернүүд гэжэ байгаагүй. Харин хайшаашье ошонгүй, һуурида үлэһэн инженернүүдэй олонхинь бидэндэ эсэргүү байгаа. Харин Юзовкэдэ Мельников гэжэ большевик-инженер бии һэн гэжэ һананаб. Тэрэ хүн гансал һайн инженер бэшэ, харин үгэ хэлэхэдээ аргагүй бэрхэ хүн байгаа. Меньшевигүүд, эсэрнүүд тэрээнһээ айдаг һэн. Үгэ хэлэхэдэнь, тэдэнэр хулганаануудтал адляар айжа тэрьелшэдэг һэн. **(Зал соо шэмээтэй болоно).**

Эгээл иимэ хэсүү бэрхэ байдалда бидэнэр Донбассай промышленностиие һэргээн бодхоогоо бэлэйбди. Мүнөө—сагнай ондоо. Харыт, манай орон дотор ямар олон эрдэмтэд, инженер, технигүүд, мүн техникын талаар эрдэм түгэлдэр болоһон хүдэлмэришэд, таряашадай ямар ехэ арми бии болоо гээшэб! Хүдэлмэришэд мүнөө эрдэм һургуулиингаа талаар 45 жэлэй урда тээхидэ орходоо һураггүй ондоо болоо. Һаяхан би манай нэгэ химическэ заводто ошожо ерээб. Тэндэхи хүдэлмэришэд жиирнтээ 27 наһатай хүнүүд байна. Тэдэнэй дүрбэнэй гурбан хубинь дунда һургуулитай зон. Хүдэлмэришэд аад, дунда һургуулитай! Харин Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ большевигүүдэй зарим үүрнүүдтэ протоколоошье зүбөөр бэшэжэ шадаха суглаанай секретариие һунгахань бэрхэтэй байдаг бэлэй.

Нүхэд, бидэнэр эгээл иимэ байһан аад, мүнөө аргагүй ехэ хүсэтэй болообди. Тиимэһээ манай бүтээжэ, гүйсэдхэжэ шадахагүй үйлэ хэрэг байхагүй. Хэрбээ капитальна барилгада гү, али зарим нэгэн бусад хэрэгүүдтэмнай эмхи гуримгүй байдал үзэгдэдэг һаа, энэмнай задагай хойрог ябуулгын үрэ гээшэ.

Бэеэ шэлгээжэ, ажал хэрэгээ эрхимээр эрхилхэ ёһотойбди. Тиигээ һаа, мүнөө баригдажа байһан зүйлнүүдые ашаглалгада оруулха ябадалые 20—30 процентээр гү, али магад, тэрээнһээ бүри ехээршье олошоруулжа шадахабди гэжэ би этигэнэб. Харин энэмнай ямар удха шанартай байхаб? Эндэмнай манай баялигай бии болодог газар ха юм. Харин тэрэмнай мүнөө дээрээ ямаршье ашаүрэгүйгөөр, миил хэбтэжэ байнал. Энэ хэрэгтэ партийна эмхинүүдые элсүүлхэ зэргэтэй. Хэрбээ мүнөө нэгэ барилга дүүргэнгүй орхёо һаа, энээнэй орондо хожом хоёр барилга дүүргэхэбди гэжэ бүхы хүнүүд һайн һанажа ябаха ёһотой. Юундэб гэхэдэ, энэ хоёр барилгадаа материал хэрэгсэлээ, хүдэлмэриин хүсые, инженернүүдээ бултыень хабаадуулха ха юмбибди. Гол шухала барилганууудта капитальна һомололгонуудай хамта бөөнгөөрөө зорюулагдаад байхадань, тэдэ барилганууд үйлэдбэридэ улам түргэнөөр оруулагдаха, оромнай улам баян болохо ха юм.

Бидэнэр иимэ уряалтайгаар хүдэлмэришэдтэ, инженернүүдтэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ ханданабди. Зүгөөр партийна хүтэлбэригүйгөөр эндэ юуншье бүтэхэгүй. Гадна, Иван Андреевич Крыловой иимэ «заабариие» хүгэлбэри болгогты гэжэ дурадхахада болохо: миисгэйдэ һургаал номнол уншажа байнхаар, тэрэниие бариад, һайсахан сохижорхихо хэрэгтэй. **(Зал соо шэмээтэй болоно. Альга ташалган).** Иимэ хэмжээе туһатай, зүб гэжэ һанаха байнаб. Хэрбээ нэгэ юумэ хэхэ хэрэгтэй гэжэ хэлэхэдэшни ойродоо ойлгодоггүй хүндэ ондоо арга хэрэглээд үзэхэдэ болохо. **(Зал соо шэмээтэй болоно. Альга ташалган).** Тэрэ хүн ушар ёһо мэдэхэеэ болёошье һаа, үбдэхэ, хордохо мэдэрэлтэй байгаа ёһотой. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Тэрэ хүн эхин түрүүн үбдөөд, һүүлээрнь бү тиигэ гэхэдэ үгэ дуулаха хэрэгтэй гэжэ ойлгохо бшуу. Иимэ бүдүүлигшэгээр хэлэһэндэмни гомдохо үгы бэзэт гэжэ һананаб, тиигээдшье заримдаа бүдүүлигээр хэлэхэдэ ойлгосотой байдаг ха юм. **(Нэрьемэ альга ташалган).**

Мүн дүүргэгдэхэ ёһотой барилганууудта мүнгэ зөөри хамтаруулан зорюулхын орондо үшөө хэдэн зуу миллион түхэригэй капитальна һомололго гаргажа үгыт гэжэ эридэг, боһодог партийна хүтэлбэрилэгшэд бии байна. Жэшээнь, партиин Алтайн промышленна крайком 17 миллион 800 мянган түхэриг нэмэжэ эринэ, Архангельска—31 миллион 200 мянгые, Костромской—10 миллион түхэриг эринэ. Тиигээд ямар юумэндэ эринэ гээшэб! Ехэ удха шанаргүй барилгада гү, али техническэ документациин хэгдээгүй барилгада мүнгэ эринэл. Иимэ хэрэг хоригдонхой гэжэ мэдэжэ байбашье, гүйжа боһожол байха юм!

Барилгын титульнэ списогүүдые партиин обком, крайкомууд мүнөө хаража шиидхэхэеэ болихо бэзэ гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр өөрынгөө область, өөрынгөө хизаарһаа саашанхи юумые обёорногүй ха юм. Хэжэ шадаха юумэеэ тэдэнэр хээ. Мүнөө гол шухалань юуб гэхэдэ, область болон республиканууудай бэлэдхэһэн титульнэ списогүүдые союзна Госстройдо болон СССР-эй Госпланда хаража үзэхэ хэрэгтэй. Тиигээгүй һаа, иимэ юумэн боложо магадгүй: область гү, али республикын талаар харахада, ямар нэгэн предприяти онсо шухала гэжэ һанагдахагүй байжа, областиин гү, али республикын хүтэлбэрилэгшэд энэ предприятиин барилгые хойшолуулхада болохо гэжэ хэлэжэ магадгүй. Харин ниитэ союзна хэмжээгээр абажа харахада, тэрэ предприяти гол шухала байжа, тэрэниие түргэдхэхэ ушартай байжа болохо бшуу. Энээниие хэн зүбөөр тодорхойлжо шадаха байнаб?

Союзна Госплан ба Госстрой зүбөөр лэ тодорхойлжо шадаха гэжэ дахин дабтан хэлэнэб. Тэдэ эмхинүүд оронойнгоо ажахын хүгжэлтын ашаг туһые бүхы дээрэнь, мүн хүгжэхэ ехэ хараатай, эгээл шухала һалбаринуудые түргөөр дэбжүүлхэ хэрэгые хараадаа абаха уялгатай. Эгээл энээнһээ дулдыдуулан, титульнэ списогүүд тухай асуудалые шиидхэхэ шухала.

Түсэблэдэг, ажахын болон партийна органууд барилгын хэрэгые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, саг соонь зохихо нүлөө үзүүлжэ байха ёһотой. Капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөриие миил хубаарилан сасадаг буруу ябадалые, нүхэд, зоримгойгоор хаража үзөөд, ондоо болгохоор болоо.

Энэ хэрэгтэ шанга эрилтэ табингүй, тиигэд гээд байхадамнай, олон предприяти болон барилганууд арбан жэл соо гү, али тэрээнһээ дээшэшье саг соо баригдадаг. Харин тэдэниие гурба-дүрбэн жэл соо бүтээхээр байдаг. Невинномысска химическэ комбинат 12 жэлэй урда тээ баригдажа эхилһэн аад, мүнөө болотор дүүрээдүй. Имагтал һүүлэй үедэ энэ барилгада мүнгэ зөөри ёһотой һайнаар һомолдог болоо. Тиигэжэ тус предприяти ашаглалгада оруулагдажа, продукци үгэжэ эхилээ. Жэл хахад соо хүдэлөөд байхадаа, энэ комбинат һомологдоһон мүнгэнэй 70 процентыень тэхэрюулээ, харин үшөө нэгэ жэл үнгэрөөд байхада, тэрэнэй гаргаһан продукцинь барилгадань гаргагдаһан бүхы гаргашые гүйсэд тэхэрюулжэ шадаха байна.

Эхилжэл үзэхэ хэрэгтэй гэһэн бодомжотойгоор захалагдаһан олон шэнэ барилганууд бии!

Капитальна барилгые түсэблэдэг, эмхидхэдэг буруу гуримые усадхажа, капитальна һомололгонуудые буруугаар хэрэглэхэ ябадал гаргагшадые хатуугаар хэһээхэ саг ерээ. Тэрэ мэтын буруу ябадалнууд зорюута хоро хүргэһэнтэй адли шахуу байна бшуу. Хэн нэгэн зорюутын һаналаар хоро хүргэжэ байна гэжэ гэмнэхэ үндэһэн үгышье һаань, гүрэндэ харша тиимэ ябуулгаһаа айхабтар ехэ хохидол ушардаг байһыень арсахын аргагүй.

Хомхой хобдог заримашуул «өөһэдынгөө» барилгануудай һуури табихын тулада ниитэ гүрэнэй аша туһые хайхарангүйгөөр, багаханшье һаа, мүнгэ зөөри гүйжа абаха гэжэ өөһэдынгөө жэжэхэн аша туһа хараһан һэдэлгэ гаргадаг байна. Холын бодолгүй иимэ хүтэлбэрилэгшэд мүнгэ зөөри, түхеэрэлгэ болон барилгын материалнуудые аша үрэгүйгөөр хэрэглэжэ, ороной экономикые һуларуулна, үнэндөө урдань политическэ шалтагаанаар хоро хүргэдэг байһан хүнүүдтэл адляар үйлэдэнэ гээшэ.

Зорилго юуб гэхэдэ, мүнгэ зөөриие тараан сасаһанай түлөө гүрэнэй болон партийна харюусалгые шангадхаха, капитальна барилгада өөрын нютагай, өөрын зургаанай тала хараха ябадалай түлөө харюусалгые шангадхаха шухала. Ажал хэрэгээ эзэн бусаар эрхилдэг хүнүүдые шанга хуулиин үндэһөөр хэһээхэ хэрэгтэй.

Промышленна предприятинууд болон зүйлнүүдые бариха болзорые богонидхохын, тэдэниие түргэнөөр ашаглалгада оруулхын тулада бүхы хэрэгтэй түхеэрэлгээр саг дарыдань, хүсэдөөр хангаха гээшэ шухалын шухала удха шанартай. Энэ хэрэгэй манайда үшөө муугаар эмхидхэгдэнги байһандань шаналмаар.

Барилгые түхеэрэлгээр хангахын тулада баригдажа байһан предприятиин дирекци Союзай арадай ажахын Совендтэ, түхеэрэлгээр хангадаг болон республика хоорондын поставкануудые эрхилдэг управленинүүдтэнь, республиканууудай түхеэрэлгэ үгэдэг органууудта, мүн тэрэшэлэн түхеэрэлгэ бэлэдхэдэг хэдэн зуун заводууудта хандаха ушартай болодог. Ямар нэгэн шалтагаанаар эдэ заводуудай али нэгэнэйнь түхеэрэлгын зарим хубииень саг соонь бүтээжэ шадангүй, хожомдожо эльгээхэдэнь, дүүргэгдэхэ ёһотой барилгын хэрэгсэлнүүдынь дуталдашадаг.

Ажал хэрэгэйнгээ урагшатай ябахын тулада баригдажа байгаа предприятинууудта хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгые хүсэдөөрнь бэлэдхэжэ эльгээхэ нарин гурим зохёохо хэрэгтэй. Технологическа түхеэрэлгые гол түлэбтэнь бэлэдхэдэг завод мүн тус барилгые дүүргэжэ, ашаглалгада оруулхын тулада шухала хэрэгтэй бусадшье аппаратурые захил хэжэ бүтээдэг болохо гурим тогтообол һайн байжа магадгүй. Иимэ гуримай бии болоо һаань, тэрэ завод захигдаһан бүхы түхеэрэлгые тогтоогдоһон болзор соонь хүсэдөөр бэлэдхэһэнэй түлөө харюусалгые өөр дээрээ даажа абаха һэн.

Баригдажа байгаа заводой директор шухала хэрэгтэй түхеэрэлгээр барилгаяа хангаһанай түлөө харюусаха ушартай байһаниинь ойлгосотой. Нүгөө талаһаа, шэнээр баригдажа байһан предприятинуудай түхеэрэлгые түсэбэй ёһоор, тогтоогдоһон болзор соо бэлэдхэжэ эльгээхэ уялгатай заводуудай хүтэлбэрилэгшэдэй гансахан материальна талаар харюусаха бэшэ, харин сүүдэй үмэнэ харюусаха шанга гурим тогтоохо хэрэгтэй. Хатуу шанга жаяг заршамгүйгөөр, хатуу шанга харюусалгагүйгөөр задагай нобшо ябадалые усадхажа шадахагүйбди. Мүнөө үедэ иимэ ябадал даалгабаринуудые саг соонь дүүргэхэ хэрэгтэ нилээд ехэ һаад тойбо татадаг болонхой. Бүри нёдондо жэлдэ дүүргэгдэхэ гэжэ түсэблэгдэһэн зуу гаран айхабтар шухала барилганууудта түхеэрэлгынь мүнөө хүрэтэр хүсэдөөр эльгээгдээгүй байһантай эбсэжэ болохо аал?

Барилгын организацинуудые механизмуудаар, нэгэ янзын бэшэ түхеэрэлгээр хангаха материально-техническэ хангалгын болон бэлэдхэлгын нэгэн түсэб зохёохо хэрэгтэй. Тиихэдээ тэрээнээ капитальна барилгын түсэбтэй, барилгануудые ашаглалгада оруулха болзортой холбохо ушартай.

Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые зүбөөр хубаарилха гээшэ ороной экономикые хүгжөөлгэдэ айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ мэдээжэ.

Гэхэтэй хамта энэ талааршье айхабтар ехэ дутагдалнууд үзэгдэжэ, түсэбэй ёһоор эрхилэгдэдэг социалис ажахын булюу һайн талыень эгээл гүйсэд һайнаар ашаглаха ябадалда бидэндэ һаад тойбо татажа байна. «Хэн шангаар хашхарнаб, тэрэл булижа», хаана барилга эхилхэ тухай асуудал үсөөн бэшэ ушарта тодорхойлогдодог. Теэд ажал хэрэгтээ иимээр хандаха ябадалые зүб гэжэ тооложо болохо аал?

Ойрын жэлнүүдтэ хэдэ мянган шэнэ заводуудые бариха хэрэгтэй. Предприятинуудые хаана барихаб гэжэ экономическа талаарнь үндэһэлхэ шухала. Гэбэшье, экономическа талаһаань предприятинуудые хаана барибал таарамжатайб гэһэн асуудал үшөөл зүбөөр шиидхэгдэдэг болоодүй. Жэшээнь, Украинаһаа, оронойимнай түбэй областьнуудһаа миллион гаран тонно үтэгжүүлгэ жэл бүри Дунда Азиин болон Казахстанай районуудта эльгээгдэдэг ябадалые зүб гэжэ хэлэжэ болохоор бэшэ. Харин тэндэмнай айхабтар баян түүхэй эд—байгаалиин газ болон фосфоридууд бии ха юм. Узбекистанда бухарска газые хэрэглэн, аммиак болон азотно үтэгжүүлгые үйлэдбэрилэн гаргаха предприятинууд яахадаа түбэй областьнуудайхида орходоо һураггүй удаанаар хүгжөөгдэнэб гэжэ асуухаар.

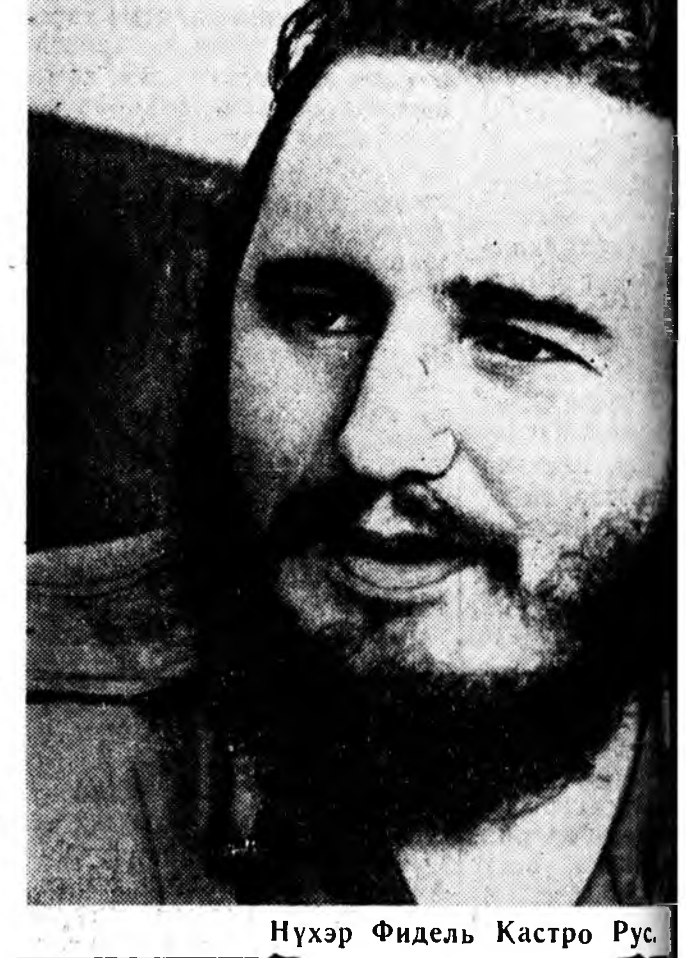
Апатитова концентрат Кольско хахад аралһаа Казахстан руу абаашагдадаг. Харин Кара-Таугай шадархи айхабтар баян фосфатна түүхэй эд хүсэд һайнаар ашаглагдадаггүй. Энэ тааруу ябадал гээшэ аал? Кара-Таугай шадархи түү[...] нэгэ миллиар[...] шахуу болод[...] най хүдэлмэ[...] мэдэнэ бшуу.

Томо эконо[...] нуудай ажах[...] бэшээр хүгжө[...] хы Союз дото[...] дэлмэриин ху[...] дэниие нарин[...] жүүлхэ ябада[...] ушар ехэ хохи[...] Хэдэн шэнэ [...] бэшээр хүгжөө[...] Братскын шад[...] нуудые барилг[...] на. Теэд эдэ [...] Братска гид[...] циин энергиие [...] приятинууд ха[...]

Оронойимнай [...] экономическа [...] ленна район[...] хэ холын [...] плексно түсэб[...] гээшэ хойшолу[...] ла хэрэг мүн [...] онсолон тэмдэг[...] Тус тус һалбар[...] нэй комитеду[...] республикануу[...] хозуудтай хамт[...] план энэ хүдэл[...] хо ёһотой.

(Түгэсхэлын[...] номерто[...])

Нүхэр Фидель Кастро[...] совет орон ерэб[...]

Нүхэр Фидель Кастро Рус[...]

ТЕЛЕ[...]

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи Секретар[...] Министрнүүдэй Совендэй Түрүүлэгшэ Н[...]

Совет хилые һаяхан гарабабди. Энэ ушар бидэ б[...] хэл хүдэлгэбэ. Манай арадуудай хоорондо бэхижэһэ[...] дүүгэй хани барисаае зүрхэ сэдьхэлэйнгээ гүнһөө [...] һуужа ябаһан самолёдой аян зам ута байгаа. Энэ[...] буунгүйгөөр ниидэдэг эгээл ута трасса юм гээд [...] «ТУ-114» энээниие тон һайнаар гаталжа гараб[...] гайхамшагта шанар шэнжэнүүдээр совет инженернүү[...] шэдэй омогорхохонь зүбтэй. Совет арадай манай Эхэ [...] дуратай байһые агаарай онгосын экипаж зүрхэ сэдь[...] анхаралаараа харуулба.

Энэ мартагдашагүй минутануудай үедэ бидэнэр [...] арадта, манай аха дүүгэй халуун мэндые хүргэнэбди[...]

«ТУ-114» самолёдой борт, 1963 оной апрелиин [...]

* * *

МУРМАНСК, **апрелиин 27. (ТАСС-ай тусхай ко[...] алдарта баатарай үмэнэ Эхэ оронойимнай хойто хиза[...] нөөр нэгдэбэ. Социалис революциин нэгэдэмэл парти[...] тэлбэрилгын нэгэдэхи секретарь, Кубын Республикын [...] вительствын премьер-министр нүхэр Фидель Кастро [...] хүрэжэ ерэбэ. СССР-эй Министрнүүдэй Совендэй Түрүү[...] геевич Хрущевой уряалаар тэрэ манай орондо айлшал[...]**

Нүхэр Фидель Кастротой тэрэниие үдэшэжэ яба[...]

Хүндэтэ айлшадые асарһан «ТУ-114» самолё[...] аэродром дээрэ буухадань, КПСС-эй ЦК-гай Президиу[...] эй Министрнүүдэй Совендэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи ор[...] СССР-эй Министр А. А. Ишков, СССР-эй Гадаадын х[...] Нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов, СССР-эй Уһан-Сэр[...] командалагша, Флодой адмирал С. Г. Горшков, КПСС-[...] мой нэгэдэхи секретарь Г. Я. Денисов, Мурманска о[...] лэгшэ Н. Л. Коновалов, мүн бусад тушаалта хүнүү[...]

Кубын правительствые толгойлогшын Советскэ [...] һэнтэйнь дашарамдуулан, аэродром дээрэ хүндэлэлэй [...] Кубын Республикын, Советскэ Союзай гимннүүд гүй[...]

Нүхэр А. И. Микоян нүхэр Ф. Кастро хоёр гар[...] барисалдан, хани ёһоор тэбэрилдэнэ, сэдьхэлээ хүд[...]

Айлшад болон угтагшад аэродромһоо тусхай поез[...]

Нүхэр Фидель Кастро апрелиин 28-да Москва [...]

Кубын хүндэтэ нүхэд, айлшалагты!

Кубын Республикадахи Советскэ Союзай элшэн [...] мүн лэ энэ самолёдоор ерээ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУ[...]

Манай адрес, телеф[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ле[...]
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. р[...] ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной ж[...] —24-74, сельского хозяйства—47-59, советск[...] и культуры, литературы и искусства—34-05, [...] транспорта, информации—35-14, писем и раб[...] отдел переводов и корректорская—35-95, бу[...] Для междугородных переговоров—16.
Гор. Улан-Удэ, типография Министер[...] Бурятской АССР.
Н00411.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур
1963 оной апрелиин 28.